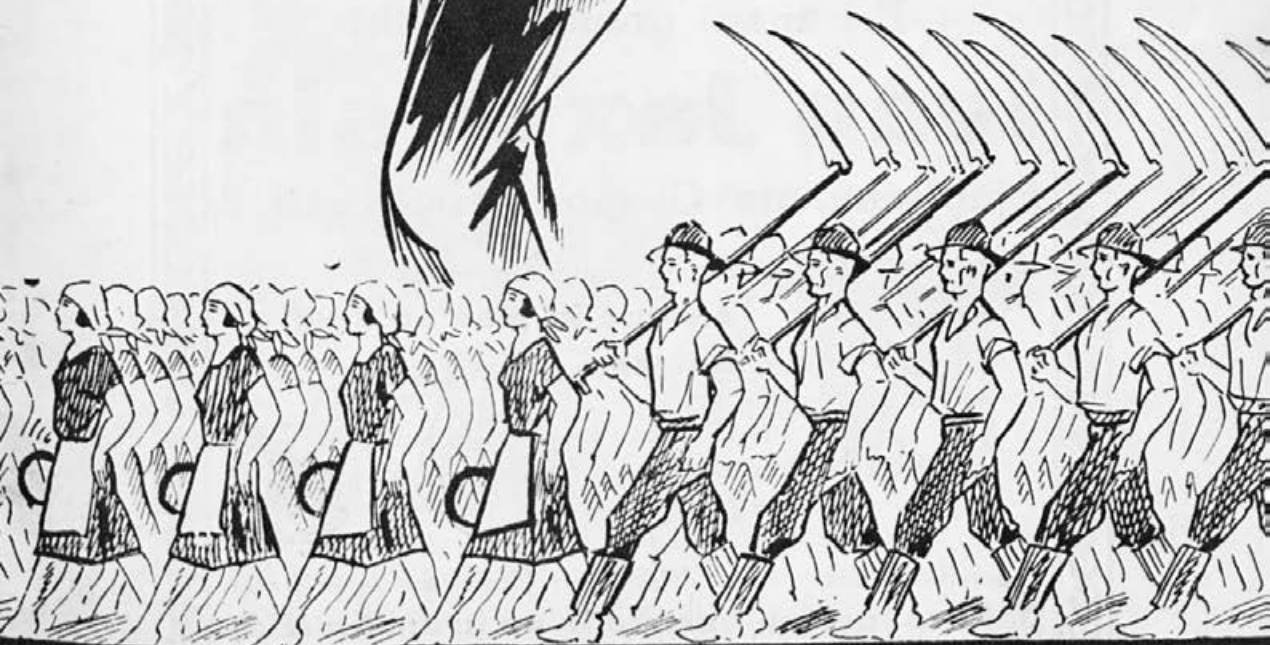

Poštnina plačana v gotovini.

GRUDA

X
1933
2

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetsko prosveto. — Izhaja vsakega prvega v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30'— Za dijake in vojake Din 20'—. Posamezna številka Din 3'—. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Pražakova ulica 8/I. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 13.440. — Glasilo „Zveze kmetiskih fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (Stanko Deu). — Urejuje: France Gerželj.

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Mučniku kmetske svobode. — Lojze Štular: Vojščaki Matije Gubca. — Ivan Albreht: Zemlja kliče. — Dr. Janže Novak: Kmetiska mladina in inteligenca. — Miško Kranjec: Sreča. — Jože Petrič: Mladi in stari rod. — Jože Lavrič: Spomini iz ujetništva. — Tine: Hrepenenje. — Jaroslav Dolar: Vse bo zopet po starem. — Fr. Rojec: Ptičje zborovanje. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Kulturni obzornik. — Listnica uredništva. — Uganke.

Pri znani domači tvrdki

Ivan Jax in sin

Ljubljana, na Gosposvetski cesti 2

kupite najugodnejše najboljše
šivalne in pisalne stroje,
kolesa

Popravila izvršimo v lastni delavnici. — Ceniki zastoj in franko

Daje se tudi na obroke in na hran. knjižice

Mučeniku kmetske svobode

Slovenski kmetski upori, pulti in borbe za „Staro pravdo“ so v zgodovini slovenskega kmetstva in v zgodovini slovenskega naroda sploh, najsvetlejša, hkrati pa tudi najžalostnejša in usodna doba. Svetla je ta doba 16. stoletja zato, ker se je takrat prvič dvignilo teptano kmetsko ljudstvo, zgrabilo za orožje: kose, vile, motike in sekire ter udarilo na svoje krvose in zatiralce. Krik po socialni pravici in svobodi, zahteva po zemlji in kmetski demokraciji je takratne naše kmetske pradede napravila za prave revolucionarje. Svetla je ta doba zavoljo pravične borbe, ki jo je takrat vodilo naše kmetsko puntarstvo proti tlačanstvu, proti fevdalizmu, proti nečloveškim dejanjem graščinske go-

spode in samopašnega ter sebičnega plemstva, ki je samovoljno razpolagalo ne le s kmetsko zemljo, kmetskim gospodarstvom, temveč tudi s kmetskim življenjem, svobodo in častjo. Toda našim kmetskim revolucionarjem ni bila usojena zmaga pravice in svobode; zmagala je krivica, brezobzirnost in zločinstvo nad človeškim dostojanstvom.

Prav zato je ta doba, 16. stoletje: kmetske zveze, pulti in upori, žalostna in usodna za naše kmetstvo in slovenski narod sploh.

360 let je poteklo te dni, kar je bila za dolga stoletja kruto in brezobzirno zapečaten usoda slovenskega, pa tudi hrvaškega kmetstva. 360

let, odkar je bil krvavo zadušen poslednji kmetški upor, ko sta si slovenski in hrvatski kmet bratsko podala roko ter se združena v slogi postavila v bran za svobodo, čast in pravice kmetškega stanu, v bran za „Staro pravdo“ 360 let, odkar je bil glavni vodja takratnega slovensko-hrvatskega kmetškega upora, kmet Matija Gubec, v Zagrebu na nečloveški način usmrčen: posajen na razbeljen železni stol, kronan z žarečo železno krono, zasmehovan, opljuvan in zaničevalno nazvan — kmetški kralj. — Potem pa je za stoletja sledila našemu kmetstvu še hujša sužnost, ki jo prenaša in trpi še danes, dasi v drugačni obliki ko takrat.

Današnjemu kmetškemu rodu, predvsem kmetški mladini, bodi zato 360 letnica boja za „Staro pravdo“ in mučeniška smrt kmetškega kralja Matije Gubca v opomin in vodilo za bodočnost; v opomin in spoznanje, da je treba v boj za socialno in gospodarsko pravičnost, v boj proti kapitalizmu, v boj za duševno in gospodarsko svobodo. Ne v boj s kosami in vilami, bojno orožje bodi kmetška sloga in vzajemnost, izobrazba in prirodna inteligenca. Le v tem bomo vredni dediči naših pradedov, puntarjev in revolucionarjev, v tem boju in ustvarjanju bo njih mučeniška kri, prelita in žrtvovana za kmetško svobodo in pravico, preko nas obrodila stoteri sad.

— ž —

Vojščaki Matije Gubca

Lojze Štular

Čujte, kaj vode naše šume,
čujte, kaj gore naše buče:
Okrvavljena, žuljava dlan,
bliža rešitve tvoje se dan!

V roke sovraga pal je vodnik,
sveti se še njegov žrtvenik,
vojska njegova zmagana ni,
vojska njegova budno bedi.

Temu, kdor kral bi pravdo staro,
rušil domove, jemal zemljo,
složno postavimo, bratje, se v bran,
vojska naj naša pride na dan!

Ori se klic iz mračnih gozdov,
čuje se pesem temnih rovov:
Bratje, trpini žuljavih rok
z nami je narod, z nami je Bog!

Zemlja kliče

Ivan Albreht

Tako je bilo sredi poletja, ko je dolina v Brodeh najbolj suha. Jerica popoldne ni bila niti opazila, kdaj se je bil oče pomaknil z doma. Ko mu je prinesla malico in ga začela klicati, se je šele zavedla, da je sama pod streho, pa se ji je tako tesno in trpko stožilo, da bi se bila najrajši razjokala. Pusta trava je v redih pokošena ležala po dolini. Rada bi jo bila šla raztrositi, pa si le ni prav upala. V samoti je mislila na brate, na Grčarjevega Toneta in mater. Slednjič še na očeta, res, tudi nanj. Prvim je toplih vzdihljajih želela miru in večne luči v božji bližini, ob misli na očeta pa se je jedko zganilo v njenem srcu. Dasi se je upirala, je le samo od sebe kluvalo vprašanje:

„Ako bi bila hripa pobrala očeta mesto matere —?“

Jerica se je stresla. Skušala je polglasno zapeti, a iz pesmi je podhteval le pridrževani jok. Stene so se stiskale in strop jo je težil, da je morala venkaj. Niti na vrtu ni poslej imela nič pravega miru. Oko je venomer iskalo in srce je klicalo in vpraševalo. Joj, tole ubogo dvajsetletno dekliško srce! Le zakaj mu mora biti vedno pretesen še tako lepo obokan prsni oklep?

Jerici se je zdelo, da mora skoprneti. Raz jablano je že ščinkovec drobil večerno zahvalnico, pa le ni od nikoder hotelo biti niti očeta niti nobene druge žive duše. Ali je njena mladost res samo zato šla v cvet, da se bo v samoti in žalosti neljubljena osula?

Otožna misel je takoj umrla, ko je dekletko zagledalo po dolu prihajati mladeniča, ki se je oziral proti Tršarjevim. Bodi kdorkoli in od koder že koli, nekaj spremembe bo le prinesel, če pride sem gori.

No, saj ni kdorkoli, ampak Plešnarjev Cene, ki čez malo obstane pred Jerico. Klobuk si je pomaknil daleč na teme in suknič nosi vržen preko ramena, ko razgret in zasopel pride po vrtu:

„Ali grejejo letos, kaj?!“

„Je res vroče,“ zardi mladenka in odvede gosta v hišo. Grede se je loti nemirna misel, kako je vendar čudno, da je prišel vprav zdaj in vprav on. Kakor da je na daleč čutil, kako jo boli samota.

Plešnarjev začne vpraševati po očetu in še to in ono, dokler se beseda polagoma ne razplete ter ne začne prijetno valovaje vabiti sanj, ki jih najbolj ljubi mladost.

„Ali oče ne mislijo še nič izpreči?“

Jerica skomigne z rameni:

„Sama ne vem, čemu se tako pehajo —“

Nato z nadihom dekliške plahosti:

„Dolgo ne bova več mogla ostati sama —“

„Nazadnje človek tudi ne ve,“ potrjuje Cene, „za koga naj dela in se peha —“

Jerica poveša oči:

„Res, tako tjavendan se mi zdi takšno življenje —“

„Ali se z očetom nič ne pomenita?“

„Ne vem, kaj bi dejala. Beseda nekako nikoli ne nanese tako daleč —“

„Zastran tebe je škoda —“

Mladenka nemirno občuti njegove vroče poglede. Nenadoma vstane izza mize in prinese košat nageljnov cvet, češ:

„Letos jih je toliko!“

„Pa jih daješ večim za spomin?“ poredno namežikne fant.

„Ti —!“ ga zdajci nalahno krene ona, prav toliko, da jo lahko ujame za roko in potegne k sebi.

„Porednež“, mu izmakne dekle roko in hkratu sede kraj njega. Skozi nezastrita okna šine zarja in od fare zavabi večerni zvon.

Plešnarjev je bolj in bolj razigran. Oči in roke in beseda, vse je nemirno in kakor razpaljeno, da se mora Jerica venomer smejati. Kje bi mu bila prisodila tolikšno živahnost, ko ga je včasih mimogrede videla pred cerkvijo! Kakor trš je stal med fanti in se menda ni niti ozrl po njej.

„O, za vsako nedeljo vem, kako si bila oblečena“, ugovarja Cene, „in sem že dostikrat hotel zaviti sem gori —“

„Zakaj te potlej ni nikoli bilo?“

„Sem slišal praviti, da oče ni nič kaj vnet za obiske —“

„Saj bi ne bil prišel k očetu —“

„K obema —“

Dekletu je tako toplo, da mora skriti obraz, medtem ko on nadaljuje:

„Veš, Jerica, to mislim zares, ne tako, no, saj veš — otročjost me je že zdavnaj minila. Grdobije in bedarije, trpljenje in divjanje, umiranje in gladovanje, ko smo se pehali po bojiščih, vse to nekam prekuje človeka. Z doma sem šel otrok, vrnil sem se drugačen. Zato bi rad, da se domenimo; samo s teboj sem še hotel poprej govoriti —“

Zdaj je v resnobi Cenetova beseda skoraj trda in oči begajo nekam v somračno daljavo. Jerica se skoraj ustraši. Prišlo ji je preveč iznenada in ne ve kaj odgovoriti, dasi je bila želela tako. Bliskoma je padla v popolnoma tuj svet, se ji zdi, pa jo obide nenadna tesnoba in nekakšen čuden, nepojmljiv strah. Srce ji burno utriplje in v oči ji silijo solze.

Cene ji hoče oviti levico krog pasu, a se zdrzne:

„Ali boš zdaj huda name?“

Jerica se zgane in kakor gazela šine iz hiše. Fant je zmeden in se počasi dvigne. Roke so mu odveč in vse se mu zdi tako čudno, da ne more nič drugega nego pomakniti klobuk niže na čelo. Potem gre počasi iz sobe in se iz veže ozira po vrtu.

Izmed drevja se zasmije Jerica:

„Ali mi boš zdaj ušel?“

„Saj si mi le ti!“ hiti Plešnarjev k njej.

„Ah, v hiši je vroče, ali ne?“

In se zopet smeje, češ:

„Viš, kaj sem našla!“

Nagajivo ga poščegeče s sveže utrغانo štiriperesno deteljico po ustnih.
„Seve, tebi je od vekomaj namenjena sama sreča,“ jo on že zopet drži za roko.

„Pa nemara — opoteča,“ se iskre njene oči.

„Če sama ne boš verjela vanjo —“

„Kako, ko mi je pa še noben živ duh ni nikoli prerokoval!“ se kakor cvetna vejica odmika dekle.

„Daj, ti jo bom jaz!“ jo stisne Plešnarjev v objem in mladenka se ne brani. Deteljini štiridelni list ji zdrkne iz roke in ves svet izgine zanjo ta trenutek. Kakor lahno šepetajoče sanje jo boža šum listja in vse je sam božji paradiz.

*

Še bolj trdovratne kakor pri Tršarjevih v Ravnih, so bile vojne rane pri Grčarjevih v Rebenicah. Očetu Matevžu ni dosti manjkalo do sedmega križa, Grčarica — Brodliška Katra — pa je bila še dve leti starejša od moža, vsa zgrbljena in pregnana od dela ter dan za dnem bolj neboljsej. Izmed treh hčera je bila najstarejša omožena v tri ure oddaljenih Lomeh, mlajši dve pa sta z nejevoljo pomagali doma. Liza je bila že blizu štiridesetih, malo skažena na hrbtu in nekoliko škiljasta, a tudi Marjeta je bila že tako odločno zapustila trideseto leto kakor njo marsikak nezvesti fant. Oče in mati še nikakor nista hotela verjeti, da bi jima bila vojna res pogoltnila oba sinova, ki sta bila ob izbruhu doma, in še one tri, ki so se bili že poprej poženili na razne kmetije v okolju, in sta še vedno čakala, češ:

„Grunt ne uide in manjka nam tudi ničesar ne —“

„Vam ne,“ se je rada mrdala Liza, „ko ste čisto pozabili, da ste bili kdaj mladi.“

(Dalje prihodnjč)

Kmetica v mestu

Esén

Na vogalu stoji
v rdeče razpokanih rokah,
ki imajo barvo
kraške zemlje, drži
šopek teloha, ki je lepó
ovit z zelenim mahom.

In ponuja: poceni, poceni
teloh — teloh belo zeleni —
v njenih žuljavih rokah
pomlad brsti . . .

Domá pa čakajo otroci,
da mati iz mesta
kruha prinese
in testenine —
in moko za močnik,
košček slanine
za zabelo — — —
En dan bo zopet
v kmetskem domu veselo.

Kmetska mladina in inteligenca

Dr. Janže Novak

Povodom članka „Kmetska mladina in inteligenca“, ki ga je napisal tov. Vlado Kreft v 6. št. „Kmetskega lista“ od 8. II. t. l., nam je tov. Janže Novak poslal naslednja razmotrivanja o vprašanju „inteligenca“.

Uredništvo

Iz že utrjene ideologije kmetskega gibanja je tov. Kreft Vlado povdaril v svojem članku načelo o enakovrednosti prirodne inteligence in šolane inteligence. To načelo je bilo do sedaj vedno iznešeno s posebnim povdarcem, da vsak šolanec ni še inteligent, da je mnogo ljudi, ki imajo spričevala raznih visokih šol, inteligence pa malo. Kdor je inteligenten, to je, kdor ima dar samostojnega opazovanja in razmišljanja, tisti more ta svoj talent še izvežbati v šoli življenja (prirodna inteligenca) ali pa poleg tega še v raznih šolah. One, ki so to sposobnost samostojnega opazovanja in mišljenja vežbali v srednjih in visokih šolah, štejemo med šolano inteligenca, to pa zlasti zato, ker so le njim pridržani razni poklici in razne službe, tako, da imajo ti šolani inteligenti tudi neke svoje posebne skupne gospodarske in socialne interese, kar je glavni vzrok, da jih odvajamo v posebno skupino. Kdor sposobnosti samostojnega opazovanja in mišljenja nima, tisti ne more veljati niti za prirodnega, niti za šolanega inteligenta.

S tem načelom hoče kmetsko gibanje viliti brihntim kmetskim ljudem samozavesti, da se ne bi podcenjevali pred vsakim šolanim človekom, da ne bi izgubili korajže, smatrajoč obisk šol za pogoj, brez katerega inteligence ni. Ni pa bilo nikoli rečeno, da daru samostojnega opažanja in razmišljanja ni treba vežbati (tako v šoli kot v življenju). Isto tako ni bilo nikoli rečeno, da za kmetsko gibanje ni največ vreden tisti inteligent, ki je svoj dar samostojnega opažanja in razmišljanja najbolj izvežbal, tisti, ki zna položaj najbolj presoditi, tisti, ki zna vedno „zadeti žrebelj na glavo“. Tudi v kmetskem gibanju gre takim prvenstvo, pa naj so šolani ali ne. Za to prvenstvo dotičnikom ni treba nobene posebne legitimacije in nobenega posebnega priznanja, to prvenstvo si pribore s tem, da o pravem času stavijo prave predloge in jim tega prvenstva ne more vzeti noben zavistnež in noben nasprotnik, ker je sila v inteligenci sami.

Pripomniti pa je treba, da sama inteligenca za voditeljsko funkcijo ne zadostuje, potrebne so tudi še moralne lastnosti, zlasti podjetnost, vztrajnost, skromnost, predvsem pa požrtvovalnost, ki voditelju omogoči, da „umi-va svojim sodelovalcem noge“.

Samo ob sebi je razumljivo tudi po tov. Kreftu podčrtano načelo prvenstvenosti kmetske mladine v kmetskem gibanju. Brez gibanja te mladine, jasno, ne more biti gibanja kmetske mladine.

Tudi spoznanje, da je za zmago kmetijske ideje potrebno sodelovanje kmetijske mladine in njene prirodne inteligence s šolano inteligenco, je precej splošno. Izkazalo se je namreč, da sama prirodna inteligenca ne zadostuje za udarnost in zmago kmetijskega gibanja in da je treba pritegniti k sodelovanju tudi šolano inteligenco.

Vsa ta načela pa razume napačno tisti, ki si pod kmetijskim fantom ali dekletom oziroma pod kmetijskim človekom sploh predstavlja le tistega človeka, ki dela in si služi kruh ravno z obdelovanjem zemlje, ravno na kmetiji. To ozkosrčno poklicno stališče je v kmetijskem gibanju že zdavnaj premagano. Ni merodajno delo z vilami in motiko za presojo, kdo je kmet v smislu kmetijskega gibanja. Za odgovor na to vprašanje je merodajen duh, so merodajna načela, po katerih uredi posameznik svoj odnos do soljudi in do družbe, po katerih stremi urediti v socialnem, gospodarskem in kulturnem pogledu družbo in državo. Načela kmetijskega gibanja, po katerih mora biti ta odnos urejen, so dovolj poznana. Povdariti pa treba, da so ta načela tako vsesplošne veljave, da jih mora kot resnice priznati in se po njih ravnati slehernik, ne pa samo tisti, ki dela z motiko. Priznati jih morajo in se po njih ravnati zlasti vsi voditelji in upravitelji države in javnih ustanov sploh, če hočemo kdaj imeti kmetijsko državo. Ideologija kmetijskega gibanja je torej kulturno, socialno in politično ali kratko rečeno življenjsko naziranje za celokupen narod. N. pr. načelo kmetijskega gibanja, da propadejo tudi vsi drugi stanovi, če obuboža kmet („Če nima kmet denarja, ga nima nikdo“). To načelo je tako, da ga mora osvojiti vsakdo in je tudi v svojem lastnem interesu vsakdo prisiljen z blagostanjem kmetijskega ljudstva računati in podrediti tej vrhovni zahtevi svoje interese. Tako je tudi z drugimi načeli kmetijskega gibanja.

Radi razumevanja tega članka treba izrečno poudariti še načelo kmetijskega gibanja, da mora služiti inteligenca narodu kot organ svoje sredine, to se pravi, da inteligenca ne sme tvoriti posebnega interesnega razreda in staviti svojih osebnih in razrednih interesov iznad ljudskih, to je kmetijskih in delavskih interesov. Tudi se inteligenca ne sme priključiti kapitalistom na škodo kmeta in delavca, če tudi lahko kapitalisti svojim služabnikom boljše plačajo usluge, kot jih more plačati narod. Od inteligence se torej načelno zahteva, da iz kulturnih razlogov in iz narodne zavesti služi narodu v smislu načel kmetijskega gibanja, če tudi jo radi tega mogočniki sedanjega družabnega reda preganjajo.

Res je, da večina inteligence tega požrtvovanja v popolni meri ni zmožna. Kdor pozna moč kapitalistov in kdor ve, kako trda prede za kruh — tisti to razume. Res pa je, da je tudi mnogo take šolane inteligence, takih učiteljev, uradnikov, obrtnikov, tudi advokatov, zdravnikov, duhovnikov itd., ki so se odpovedali drobtinam z mize kapitalistov in mogočnikov tega sveta, ki škodujejo svojemu kruhu (kmet in delavec moreta namreč dati le malo služb in še to skromno plačanih!), zato da slede svoji vesti in načelom, služeč ljudstvu kot organ svoje sredine.

Sreča

Miško Kranjec

Tistega jesenskega večera se je Toni Somijev vrnil zadovoljen s paše. Predvsem, ker je bila nedelja in lep dan za tako pozno jesen, in še naposled, ker se mu je zdelo, da si je zdaj na jasnem o vsem, kar ga je več kot teden dni morilo. Priznal si je, da je bil po nepotrebnem siten in nadložen; da je neupravičeno dvakrat žalil ženo v tem tednu, kar se prej ni nikoli zgodilo in ima ona prav, da se ves teden kuja. Toda vse to je zopet samo posledica njegovega razpoloženja, ki se ga ni mogel otresti, in ki mu tudi ni mogel priti do jedra. Nekaj mu je bilo, ne da bi vedel, kaj je. Celo tako daleč je šlo, da se je tu pa tam delal norca iz vina, snahe in žene; smejal se je v svoji notranjosti, ko so se oni izogibali tem napadom, ne da bi tudi vedeli, kako naj se ga otresejo. Pri vsem tem je samo mimogrede posegel po delu. Saj pa je bil dovolj star — osemindeset let mu je bilo — in je dovolj garal kot je trdil. K delu ga sicer ni nihče silil, temveč se mu je včasih samemu zahotelo delo; saj so vsi delali, tudi njegova žena je hitela z delom in se v tem zelo razlikovala od njega. To ga je po tihem bolelo; kadar je o tem razmišljal, si je moral priznati, da je nedvomno starejši, bolj izgaran in mu je torej smrt bližja. Vse to pa mu je samo za trenutje vdihavalo nerazpoloženje v dušo. Poleg tega je moralo torej biti še nekaj drugega, kar ga je vznemirjalo. A tisto nedeljo — se je zdelo — ga je ta razdraženost minevala. Zjutraj se je hotel z ženo naravnost prignati, da ni ona vstala in šla v kuhinjo na delo.

Ta praznik je bila vrsta na njem, da žene na pašo. V nedeljo ni hotel nihče in zato so se pač vrstili. Poklical je vnuka, ki je rad šel z dedom, ker sta pekla krompir in ga mazala s salom. Tudi je ded rad pasel, otrok pa je šel k družbi otrok, ki se je svinkala.

No, Toni se radi tega ni pritoževal. Sedel je vse dopoldne pri ognju in molil iz stare knjige z velikimi črkami, potem obedoval krompir in se menil važno s svojim dvanajstletnim vnukom in naposled skoraj zadremal, ko je ostal sam. Krave so se medtem pasle po prostranem travniku; zdaj se ni bilo treba brigati zanje, ko niso mogle nikjer delati škode. Potem je prišla k njemu vdova Martinovička, šest let mlajša ženska, še zdrava in sveža. Govorila sta vse do večera in se smejala. Tako je bilo po enem tednu parkrat, da je Toni prišel v dobro voljo in se nasmejal. Ko se je vračal s paše, je sicer momljaj, kot bi se bil prej spozabil, naposled pa je samo zamahnil z levico in z iztegnjenim mezincom in palcem in s tem potrdil, da je bilo prav.

Toda, ali ni bilo čudno, da se vsa leta, kar je poročen, niti enkrat ni v čem takem menil. Celih štiriinštirideset let ni bilo časa, da bi se bil ozrl nazaj, da bi se bil s kom razgovoril o tistih letih. Tudi smisla ni imel za kaj takega. Medtem je taisto Martinovičko vsak dan srečaval — saj so si bili skoraj sosedje —, spregovoril z njo o tem in onem; o vsakdanjih te-

žavah, o boleznih v hiši in pri živini, o polju in pridelkih; mogoče se je celo kdaj in kdaj pošalil, a vse samo mimogrede. Da bi pa kdaj nanesla prilika, da bi se natančneje ozrl nazaj, tako z neko hudomušnostjo kot baš danes, to se ni zgodilo.

„Kaj se ne boš ženila?“ ji je rekel, ko se je ustavila pri njem in si ogrevala boste noge.

„Bedaček“, se je smejala in kazala zdrave, bele zobe. „Nama obema tega več ne bo treba.“

„Meni ne,“ je dejal široko, „saj še nisem vdovec. — A če bi bil, kaj bi ti rekla?“

„A to bi bilo seveda drugače,“ se je spet smejala. „Če se nisva tedaj vzela, bi se pa zdaj. — No — takrat si prav norel za mano, a si kaj hitro pozabil.“

„Norel baš nisem,“ se je skušal braniti, „a neumen sem bil res na te. Ženske seveda vedno več vidite, kot je res, da se potem bahate.“

„A enkrat so te vrgli iz gostilne radi mene, pa si moral biti tih.“

„Prav za prav sem bil neumen, da sem se toliko gnal za tabo, ko si ti za drugimi gledala. Kako je bilo to takrat hudo, a kako danes človek vse drugače na to gleda, skoraj neumno je bilo.“

Moj Bog, je pozneje Toni razmišljal; to je res čudno, kako se človek v letih spremeni. S kakšno lahkoto zdaj govori o tem, kako vse drugače je danes. Vso uro sta se skoraj o tem in takem menila in se smejala. —

A to je bilo zdaj prvokrat, ko se je Toni iz srca nasmejal takim zadevam. Prej ni bilo časa, da bi se ozrl nazaj. Zdaj, ko je pogledal, mu je nekaj zdrselo z duše, nekaj težkega, vse ga je mučilo predvsem zadnji teden. Sicer je čutil, da se še mora z nekim o nečem važnem razgovoriti in da je to bilo samo nekaj malenkostnega, kar se je zdaj zgodilo, začetek takorekoč. Vendar le začutil v sebi radost in nekaj spokojnega mu je legalo na njegov zguban obraz, in na njegove čudovito modre in jasne oči. Ali je to bila posledica, da je nenadoma po štirinštiridesetih letih življenja in znanja začutil v sebi oddih, da zdaj enkrat ni prihajal čas več s tisto brzino, da ni prinašal stotero okoli? Ali je to bil vstop v novo življenje, ki se mu pravi starost, ko se črta človeka, vsa njegova pot zaokroži in se znajde nenadoma pred začetkom?

Tega on nikakor ne bi mogel povedati in tudi razmišljal ni o tem. Čutil se je samo oproščenega, zadovoljnega, čutil je v sebi veliko srečo. In samo to je še čutil, da mora o tej sreči tudi komu drugemu povedati. — S takim razpoloženjem torej se je vrnil s paše.

Dom je počival spokojno, lep novi dom, z opeko krit. Iz dimnika se je rahlo še kadilo. V sobi je otrok nekaj kričal. Sin gospodar je prišel in pomagal privezati krave, medtem, ko je snalja z velikim glinastim loncem sedla pod krave na stoliček in pričela molzti.

Toni je spregovoril s sinom, nato pa stopil pred hišo, šel zapirat vrata na cesto, mimo grede je s pogledom objel ves dolnji konec vasi: majhne kočice, krite s slamo, med njimi velike lepe hiše, drevje, ki je bilo golo, dalje

na levo cerkev in župnišče; vse to je v njem vzbudilo nov dojem radosti. Dozdaj se ni nikoli tako ozrl po vsem tem in še nikdar ga ni ob pogledu nato navdalo tako čustvo. To čustvo mu je bilo docela novo: približalo mu je vas. Kot bi te hiše bile nekaj, kar tvori njegovo bistvo, njega samega. Vse to mora tu biti. To ni več samo dejstvo, temveč na čemer je vse drugo zgrajeno, na čemer sloni celo on sam.

Ko je šel proti prikletu in basal spotoma pipo, je žena nesla v škafu hrane svinjam. Mimogrede se je ozrla po njem. Njen obraz je bil resen in je Tonija skoraj oplašil. Nič tiste svečanosti ni bilo na njej, niti sledu tisti tihi radosti, ki je navdajala njega. Kljub temu je krenil za njo, hoteč si ogledati svinje, zlasti krmljenika, ki ga bodo pred božičem klali.

„To ni zate, da nosiš tako težak škaf,“ je rekel proti ženi, ker je pač bilo treba nekaj spregovoriti. Hkratu je tudi čutil, kako je vse to nerodno, neprikladno; vse to, kar spregovori z ženo.

„Prej bomo šli počivat,“ je odvrnila vsakdanje. Vendar njen glas ni bil odbijajoč, kakor se mu je zdel ves teden. Bil je to spet tisti vsakdanji glas, ki ga je bil vajen slišati vsa leta in ga je vedno vznemiril, če se je za spoznanje spremenil, zato se je opogumil in z zadovoljstvom prižigal pipo.

„Pazi na ogenj,“ je rekla skrbno. „Slama je v bližini.“

„Saj,“ je prikimal in pokukal v hlev, kjer je godrnjal debel prašič. Ko je žena vlila v kopanje, se je Toni sklonil in počakal zadovoljno budajoč prašiča med velikimi ščetinami po vratu.

„Debel bo“, je prikimal.

„Bo“, je pritrdila žena, tudi ogledujoč žival. „Da ga le Bog očuva.“

„Takega še nismo“, je rekel on. „Nikoli ga nismo pod našo streho.“ Žena se je zganila in zaprla hlev in kot bi obenem hotela ustaviti moža v pripovedovanju. Tudi on se je zganil kot bi čutil, da to ni pravi trenotek. Počohal se je nekaj nad ušesom in se okrenil. — Dobro, da ni nadaljeval, si misli in odhaja za ženo proti hiši, pokuka mimogrede v kuhinjo, če bo kmalu večerja in nato vstopi v sobo, kjer tuli njegov najmlajši vnuk, na postelji in v temi, ker ga je menda strah in je jezen, ko noče nihče k njemu.

„Kaj pa ti tuliš,“ mu reče, a nič zadirčno. Potem ga vzame v naročje in ga potolaži. Celo zapoje mu z mehkim tresočim glasom. „Viš, saj si ti priden, le kričiš prerad.“ Sede z njim k oknu in mu kaže: „Viš, zunaj je večer. Bogec lučke prižiga na nebu. Poglej ga, meseca, kako te gleda. Kakšen zabuhel obraz ima, ker je najbrže jokal kot ti, preden je vstal.“

Tako pripoveduje in je vesel tega svojega najmlajšega vnuka. Naj le rasto otroci. Pa nič ne de, če so kričavi. Taki si bodo že znali pomagati v življenju. Samo razvajati se jih ne sme.

Potem so večerjali. Toni je bil ves čas zgovoren in je pripovedoval kakor že dolgo ne. Celó smejal se je in je spravil v dobro voljo sina in sta se naposled oba smejala. Sin je šel in je prinesel v vrčku kletana in sta ga malo poskušala, ko je nedelja in ko so vsi tako razpoloženi. Snaha je opravila z otroki večerno molitev in jih spravila spat, potem pa še sama prisedla k onima.

„Pojdi še ti, stara,“ je vabil Toni ženo. „Kaj bi se tako držala. Saj ti nihče noče ničesar.“

„Viš ga! Saj ti ne branim piti. Kako si čuden.“

„No, no.“ Ni še pozabila, si misli Toni in mu ni prav. A kljub temu se razgovarja s sinom in s snaho in se smeji. Zakaj se ne bi?! Ko je naposled vendarle prišel do tistega, kar ga je mučilo. In toliko, da se ni upijanil tistega večera.

Ko sta sin in snaha odhajala v malo sobo, je stopil ven, se ozrl po nebu, ki je bilo jasno in zvezdnato. Potem se je zamajal. In neprijetno se mu je zdelo, da se je prav zdaj skoraj napil. In ko se je vrnil v sobo, je čutil nekaj nelepega pred svojo ženo. A zdelo se mu je, da bi prav zdaj moral biti do nje sila prijazen, da ji ima nekaj povedati, nekaj sila važnega. A kako? In kaj je naposled tisto, kar naj ji pove? — Brez dvoma je pomembno. Štiriinštirideset let, kar sta skupaj, so njegova usta molčala in niso tega poizkušala izraziti. Vse življenje teh dolgih let se je strnilo vedno v eno samo misel: težko je življenje. A takoj ob teh mislih se je sprožila druga; treba je. In ti dve misli sta ga gnali vse do danes, ko bi moral izpovedati nad življenjem še tretjo zadnjo misel.

Ko pa se je vrnil v sobo k ženi, ki se je razpravljala, da pojde spat, je samo dejal:

„Jasna noč je.“

Žena je nekaj zamrmrala. Stala je ob postelji in jo razgrinjala. Njeno telo je bilo ohlapno in je kjerkoli sililo iz spodnje obleke, ki je bila strgana. Lase si je razpustila, a so ji komaj pokrivali tilnik; in bili so sivi, tako kot bi slama ležala na njih. Niso to bili nekdanji dolgi črni lasje. A to ga ni motilo, temveč mu je bilo samo novo dejstvo. Tudi žena je stara in izmučena. Nekega dne bo obsedela v kotu in se ne bo vso zimo ganila odtod. Šele ko bo prvo sonce, bo odhajala pred hišo. Njene oči bodo motne, kratke, telo ne bo ohlapno kot še zdaj, temveč suho, kakor postaja njegovo. Svet se bo strnil.

Toda zdaj je še ona v življenju, medtem, ko se je on že oddaljil. Tudi to je čutil kot posebno dejstvo, a se je hitro otresel te misli.

Potem je sedel sključen na postelji in se prekrižal. A med molitev so prihajale najrazličnejše misli. In zdelo se mu je, da se otresa vsega tistega, kar ga je težilo zadnje čase. Žena sedi poleg njega in ga posluša, kako pripoveduje. Njegov glas je počasen, nekoliko se tresoč, a vendar jasen.

„... Štiriinštirideset let sva skupaj živela“, sliši pripovedovati sebe med molitev. „Zgradila sva dom iz nič. Kaj sva imela takrat? Majhno kočo, majhen grunt. Dvajset let zapovrstjo sem hodil na delo v tujino. Vsako pomlad sem odhajal in vsako jesen sem se vračal. A tudi ti si trpela. Sedem otrok, vsako drugo leto enega. Zdaj so vsi preskrbljeni in naju prihajajo gledat. Garala sva, delala kot živina. Niti enkrat ni bilo prilike, da bi se ozrla nazaj, da bi si oddahnila. Šla so leta in so naju našla stara. — Dom sva zgradila, polje je narastlo. Sreča je zdaj pri nas.“ —

Da, sreča, je pomislil Toni in se vzradostil. To je tista beseda, ki izraža njegovo razpoloženje zadnjih dni. Ali se ni namenil praviti ženi o tej svoji sreči, o svoji in njeni sreči? Čemu je bilo namenjeno vse njuno življenje! Ali ne tej tihi sreči? Vse delo je bilo radi tega. Le časa ni bilo nikoli, da bi se ozrla nazaj. Treba je bilo neprestano teči in hiteti, da dosežeta to srečo. Zdaj jima ne more uiti. Zdaj se lahko o njej pomenjkujeta, kakor o čem drugem, kar je vidno pred teboj. — Koliko trpljenja je bilo, koliko bridkosti! Ampak vse tisto je splahnelo. Vsak košček trpljenja gledan od tod je lep, vsaka bridkost je zdaj prijetna. Vse to je bilo nujno, da je življenje polno, da je sreča večja in očitnejša.

In to bi rad povedal svoji ženi, zdi se, da se ona vsega tega ne zaveda. Zato je njen obraz ves resen, zarisan z vsakodnevnimi skrbmi, ki jih povsod išče in to prav po nepotrebnem.

„Ali ne misliš ugasiti luči?“ je tedaj rekla žena. Njen glas je bil vsakdanji in se je zdelo, kot bi kdo z mokro cunjo potegnil po kameniti tablici, kamor je prav zdaj otrok narisal sliko čudovitih stvari.

„Tako“, je rekel vsakdanje. „Nekaj sem razmišljal,“ je hotel vendarle začeti.

„Tako,“ je zavlekla žena.

„Kako je vse to čudno —.“

„Hm, tako —. Kaj pa je čudno?“

„Teh štiriinštirideset let —, ki sva jih skupaj preživela, ko se nisva nikoli ozrla nazaj in pomislila, čemu prav za prav vse to — —. Sreča — —“

„No, no —“, je momljala žena zaspano. „Rajši lezi in zasp. Pozno je in zgodaj bo treba vstati. Šel boš v mlin. — Star postajaš — —, ne bodi še smešen. —“

„Tako, tako“, mrmra Toni. Tako je torej s to zadevo. Toliko let ni bilo prilike, da bi spregovoril besedo. Zdaj, ko je obstal v življenju, ko se je lahko ozrl nazaj, zdaj nima izreči nikomur besede. Samo ene besede, ki je za njo živel in delal toliko let, tega ni imel komu izreči. Vse se je zrušilo. Tista sreča, ki ji je on živel, je splahnila. Star postajam, je pomislil, in menda tudi smešen. Zato se mi vsi tako smeji.

Tako zdaj hodi Toni okoli svojega doma s pipo med zobmi, z mrkljim obrazom. In če ga kdo kaj vpraša, se samo obregne. Tudi za delo noče prijete. Vse se je zrušilo. Kaj je še naposled pomembnega v življenju? — Sreča — ali ni ta beseda samo nesmisel, potvara nečesa?

Tako hodi zdaj in je podoben jesenskim dnevom, z meglo zagrnjenim. Nekaj leži na njegovih očeh; motne so, kakor vode, ki se odtékajo s ceste v jarek.

Ali ni tudi star kot jesenski dnevi in ali ni tudi v njem nekaj bolesti, kot v teh dneh?

Osemindeset let mu je zdaj in je komaj dognal, da je življenje vendarle lepo, da te naposled čaka spoznanje tihe svetu nevidne sreče; in s tem je hotel nekemu povedati svojo radost —, pa ni nikogar, ki bi ga razumel. Celó uničili so mu to srečo, to radost.

In zato se je nekaj okrutnega naselilo vanj.

Mladi in stari rod

Jože Petrič

Ni namen teh vrstic obravnavati vprašanje razmerja med starim in mladim rodом v vsej njegovi obsežnosti in dalekosežnosti, pač pa bi rad opozoril i eno i drugo stran na nekatere posebnosti tega vprašanja, ki se tičejo prav posebej nas samih. Ne razlikujem pa z besedami „mlad“ in „star“ mladih in starih ljudi po letih, ampak po njihovi miselnosti; med nami žive namreč zelo stari mladini in duševno še zelo krepki starci. Za to razliko gre.

Kot so v naravi za njeno spoznavanje in kolikor mogoče pravilno pojmovanje silno važni razvojni zakoni, tako so važni tudi v tem vprašanju.

Naši starini so rastle in so dorasli v čisto natančno določenem okolišu in ozračju, kakor so ga rodile in narekovale kulturne, socialne in politične razmere v bivši Avstriji. Stari rod je rasteł pod pritiskom nemštva na naše narodnostno in gospodarsko življenje. Rasteł je pod mogočnim vplivom katoliške cerkve in pod odporom proti temu uplivu, ki ga je netilo zlasti „svobodomiselnó“ časopisje; rasteł je pod uplivom mogočnega (nemškega) plemstva in pod uplivom državne vsemoči (avstrijske). Socialni boji, ki so se pričeli v bivši Avstriji proti koncu 19. stoletja, so našli v naših krajih prav skromen odmev.

Vse te okolnosti so bile tako močne in silne, da se njihovemu uplivu ni mogel nihče odtegniti.

Zakon narave pa je tak, da rodi vsak pritisk svoj proti-pritisk. Rodil ga je tudi pri nas: tudi naši ljudje so se začeli upirati prodiranju nemštva na celi črti, upirati so se začeli (po dunajskem uporu) premoči cerkve, upirati se proti privilegijem plemstva in proti vsemogočnosti države, tako da se je vse naše tedanje javno in tudi zasebno življenje gibalo v znaku odpora in po možnosti rušenja, bolj v znaku negativnosti. Stari rod je živel vse svoje življenje v obrambi (defenzivi), in drugače takrat tudi biti ni moglo.

V ta razvoj pa je strahovito posegla svetovna vojna. Po 5 vojnih letih so razpadle nekđaj mogočne in velike države, med temi tudi Avstrija; iz starih razvalin pa so vzkłile nove državne tvorbe s popolnoma novim obeležjem, z novimi kulturnimi silami in z novimi socialnimi in političnimi cilji.

Te nove sile so tako različne od starih, da je čisto lahko pojmljivo da jih na obrambo navajeni stari rod ne razume. Ko je bilo vojne konec, so „stari“ politiki itd, odgovarjali na vprašanje: „Kako bo sedaj?“ — skoro brez izjeme z besedami: „Nadaljevali bomo tam, kjer smo l. 1914., ob začetku vojne nehali!“ Tako se je tudi v resnici zgodilo: naši šolani ljudje so se topli za uradniška mesta, kakor so se v Avstriji, šli so se „liberalne“ in „klerikalne“ kakor pred vojno, o kaki preureditvi države in njene uprave v moderno socialno, novemu duhu dostopno državo pa niso hoteli in še danes nočejo nič slišati, pri vsej svoji dobrosrčnosti ne, ki jim pač velevala da-

jati podpore in miloščine, noče in ne more pa priznavati socialnost in socialne pravice niti za stanove niti za posameznike.

Jasno je, da mora takšno, iz starih avstrijskih razmer vzniklo pojmovanje in takšno gledanje na svet priti v ostro nasprotje z zahtevami nove povojne dobe, ki pri nas ne pozna več defenzivnega odpora proti temu, kar je že itak nujna potreba, ampak zahteva pozitivno ustvarjanje in oblikovanje novih razmer. Pomanjkanje te pozitivnosti pa je najslabša stvar našega starega rodu, ker ni bil zanjo vzgojen in nanjo pripravljen in večinoma še danes ne razume nove dobe, ker je pač prijetnejše sanjariti o „starih lepih časih“, ko je bilo dovolj, če si se udeležil kakšne domače pevske veselice in daroval kakšen groš za družbo sv. Cirila in Metoda . . .

Današnja mladina pa, ki je bila rojena okrog l. 1910 in kasneje, pa nekdanje iz avstrijskih razmer rojene miselnosti ne razume več in je tudi razumeti ne more, ker je nikdar ni doživela. Ta mladina živi cela in vsa v novi dobi, v dobi pozitivnega ustvarjanja in ne pozna več negativizma.

Današnja mladina je po sili razmer primorana, da si zida iz starih razvalin svoj novi dom, popolnoma drugačen od starega avstrijskega, ki ga je vojna podrila. A tu nam zazija v oči veliko nasprotje med staro in mlado generacijo: dočim se mladina trudi, da si zgradi nekaj, kar ustreza našim razmeram in novemu duhu, hoče stari rod imeti svojo staro leseno bajto nazaj . . .

Mladina pa ne more nikdar nazaj, ampak samo naprej! Zato mladina drage volje priznava delo starega rodu in njegova vrednost za nekdanje razmere, ne more pa pri najboljši volji ustreči želji starih možakov po stari leseni hiši. S ponosom in s spoštovanjem pa gleda mladi rod na tiste ljudi, ki so si vkljub svojim letom ohranili tolikšno duševno prožnost, da razumejo tudi novo dobo. Nasvete takih mož bo mladina vedno znala ceniti in v složnem sodelovanju s takimi ljudmi si bo znala mladina sezidati svoj novi kulturni in socialni dom, sebi v ponos in narodu v prid.

Spomini iz ujetništva

Jože Lavrič

(Drugi del.)

Začeli smo dobivati slabšo hrano, slabši kruh, odvzeli so nam vino, delati smo morali pod kontrolo bajonetov, po Rivi pa so hodile italjanske straže in nam kratile vsako svobodo in dostop v gostilne. Ko so bile neka-ko urejene razmere med državami zavoljo razpada Avstrije, so nas pod pretvezo, da gremo domov, odpeljali v notranjost Italije.

Dne 19. decembra smo se vkrcali v malo ladjo in na velike čolne, ki so bili priključeni ladji v Rivi, nakar so nas proti večeru odpeljali po Gardskem jezeru. Pozno ponoči smo dospeli v Pischiero. Tukaj nas je sprejela četa karabinerjev in v senci bajonetev so nas odgnali na veliko njivo, kjer

se je že prerivalo več sto sestradanih Nemcev. „Evo, oyde možete spavati“ nam je povedal italjanski poročnik v hrvaščini in pokazal po njivi. Okrog in okrog nas so stale straže, na vsakem vogalu pa strojna puška. Prerivali smo se po blatu, ki ga je bilo do gležnjev in burja je rezala, da so nam šklepetali zobje.

Začeli smo kleti Avstrijo in Italijo, dokler se ni oglasil neki Nемец in dejal „Kaj se boste vi jezili! Mi pa živimo tukaj že mesec dni.“ Povedal nam je, da deset mož dobi le kilo kruha, vsak pa še pol litra tople vode, v kateri plava nekaj rižu podobnega, Za priboljšek pa še kako brco ali klofuto in premalo ponižne po štiri ure privežejo k drevesu,

V tem srdu in razočaranju smo polagoma poplegli kar v blato. Noč se je vlekla, menda je bila ta najdaljša v vsem mojem življenju. Drugi dan zjutraj smo se prepričali, da je Nемец govoril resnico. Šest mož je dobilo kilo kruha, kar se pa tople vode tiče, pa rajši ne govorim.

V tem kraju smo tako živeli šest dni brez strehe, brez vode, brez spanja, toda če pomislim, kaj se je godilo z nami pozneje, moram reči, da je bilo tu še dokaj lepo.

Šesti dan zjutraj smo se morali pripraviti na odhod. Odgnali so nas v neko kopališče blizu velikega ujetniškega taborišča Grazzano. Pred kopeljo smo se morali sleči do golega. Ko smo končali, so vsakemu vrgli hlače, bluzo, suknjo, čevlje, kapo in nahrbtnik, ki pa so ga bili med tem izpraznili. Sicer pa so tako in tako vse zmešali, nihče ni dobil svojega nazaj.

Da so nam pokradli tudi denar in vse ostale vrednote, mi najbrže ni treba pripomniti. Do večera smo si zamenjali obleko in čevlje, jaz sem se tiho smejal, saj sem skrivaj odnesel v kopalnico vse vredne reči, ki so mi tako seve ostale.

2. Kotlina groze.

Proti večeru so nas odgnali v ujetniški tabor Grazzano. Kdo, ki je bil tam ujet, ne pozna taborišča Grazzano? Grazzana taborišča lakote, človeških okostnjakov in živih mrličev, kjer se je bil krut boj za obstanek, kjer je umrlo od takote 20.000 Jugoslovanov, zavoljo onemoglosti pa nad 5000 fantov in mož! Grozna nema priča strahot, kjer je strastno kosila bela žena, kjer so davile in morale razne bolezni one, ki se jih je vojna na fronti usmilila.

O, Grazzano, taborišče smrti! Tam ni poznal sosed sosedu, ne brat brata. Tam so ubili človeka za košček kruha, tam si dobil zlato uro za ščep polente, briljantni prstan za cigareto, sto lir za kolač kruha!

Tam so nas glodali Italjani prav do kosti. Pretepavali so nas z puškimi kopiti, da smo se venomer valjali v blatu. Privezovali so nas k drevesom, da so nam glave omahovale na prsa, odvezali so nas spet in nas pehali po gnoju, se nam smejali in nas brcali do onemoglosti.

Kraj ceste v grajščini pa je tekel šampanjec. Italjanski mogotci so si napivali, navdušujoč se nad veliko zmago ...

Mračilo se je, ko smo prišli v taborišče. Od vseh strani so klicali vojaki: „Kruha dajte ali cigareto, pa vas vzamemo pod streho!“ Ha, streho! Uši polna šotorka!

Povedali so nam, kako se jim godi. Pravili so in jokali vmes. Nekdo je dejal: Sestradani sužnji ste kot smo mi, z nami boste poginili od lakote. Nihče ne bo več videl svoje slovenske domovine. Pobili nas bodo in zagreblji v to smrdljivo blato in italjanska noga bo večno hodila po nas. Toda mi se nismo kar tako zbal. Naš Ajster se je udaril po prsih in zavpil: Hudiča me bodo! Pokažimo tem cepcem, da smo Slovenci. Za vraga, brez trpljenja, na svetu ni nikdo nič dosegel! Domov bomo prišli. Fantje, prišli bomo k svojim bratom, sestram in dekletom, nič se bati. Pri moji duši, da pridemo domov! Prekinil ga je glas: Avanti, avanti! in že so nas odgnali v taborišče.

Noč je bila temna, da nismo videli pedenj pred seboj. Prerivali smo se sem in tja po velikem blatu, ki ga je bilo do členkov. Iz vseh strani pa smo čuli vzdihovanje, jok, kletvine in vpitje. Strahotno je to odmevalo v temi. Strnili smo se drug k drugemu kakor ovce. Kajti potegnil je mrzel veter in nas sekal do kosti. Tedaj me je Pucelj zagrabil za roko in šepnil, naj povem Ajstru, Koritniku, Tavčarju in Krenu, da je našel lep prostor za spanje. Brž sem jih našel in smo jo ubrali za njim. Tu je! je nenadoma zaklical Pucelj. Kar vsi v ta jarek! Naglo smo zmetali v jarek svoje cunje, polegli smo, se pokrili z suknjami in zaspali. Še pred dnevom so nas zbudili italjanski udarci. Do kosti premraženi smo zlezli izpod sukenj, ki so bile popolnoma trde od mraza. V naglici smo hoteli pospraviti stvari, na katerih smo ležali. Toda, joj! Zasmrdelo je ko po dihurju! Kar zakolčalo se nam je, ko smo spoznali, da smo ležali v latrini polni človeškega, ki se je držalo tudi vseh naših stvari.

Vse smo pustili. Le suknje in nahrbtnike smo si odnesli. Italjani pa so nas potrojili in razdelili v stotnije (centurije).

Naša družčina je prišla v centurijo števil 1300. Vsakih šest mož je dobilo italjansko šotorko, vsaka dva moža tenko vojaško odejo in vsak mož pest ovsene slame. V dobrih treh urah je stalo novih 300 šotorov v taborišču. V moji šotori smo spali sami stari znanci. Pucelj, Ajster, Tavčar, Koritnik in Pretnar. Namestili smo jo nazadnje tako, da smo bili tik vode, ki je tekla krog in krog taborišča.

Ajster, Tavčar in jaz smo si dali opravka s šotorko, ostali so pa odšli po velikanskem taborišču, da si najdejo znancev.

Pucelj se je kmalu vrnil. Pravil je, da je bil na sejmu. Tik za graščino namreč je bil velik obzidan prostor, kjer se je vedno shajalo veliko število ujetnikov, ki so prodajali in kupovali vse mogoče stvari. Za drag denar si kupil tudi kruh, moko, sir, makarone in druge jestvine, katere so donášali italjanski vojaki in nam jih drago prodajali. Več o sejmu bom povedal pozneje. Jutri je Božični dan fantje, je nato rekel Pucelj, mi smo pa brez vsega, cela naša zaloga premore pest kave in žlico soli. Pa še kave ne moremo skuhati — ni drv. Pripravi kavo, se je obrnil k meni, drva pre-

skrbim jaz in je odšel. V skodelici za hrano sem stolkel kavo. Pucelj se je takoj vrnil. Izprosil je pri italjanski straži dve lopati in eden kramp z namenom, da si skopljemo ob vodi nekaj peska, da ga nasujemo pod šotorko.

Evo nam drva, se je smejal in snel lopate in kramp. Toporišča smo zrezali, železje je pa Pucelj vrgel v vodo. Napravil sem ogenj pod šotorko, ker bi nas drugače zapazili Italjani, ki so nam strogo prepovedali kuriti. „Le dobrega skuhaj, mi naroči Pucelj, jaz poiščem še druge. Pohitel je ven, kmalu pa se je vrnil in me poklical.

Fot. F. Krašovec

Zima

„Pripeljal sem ti prijatelja! Pojdi ven, morda ga spoznaš!“

Stopil sem iz šotorke in zagledal nekaj človeku podobnega, zavito v umazane smrdljive cunje.

Uši so tej prikazni kotalile kar zunaj po raztrgani suknji. Seveda bi se ta človeški okostnjak zvrnil po tleh, da ga ni Pucelj podpiral z obema rokama.

„Kaj me tako gledaš? Ali me ne poznaš, Jože?“ so se počasi trgale besede iz tega živega mrliča. „Tvoj sosed sem, Jakčev Lojze“. Ponudil mi je v pozdrav svojo koščeno roko, ki je bila mrzla ko led. Solze so mu zalile oči in zjokal se je, da se mi je zasmilil v dno duše. Ponudil sem mu požirek naše kave, umazane tople vode. „Na pij, Lojze!“ in kar stran sem po-

gledal, tako mi je bilo hudo. Roke so se mu stresle, ko je pograbil posodo, nato pa je dejal:

„Hvala, Jože, meni ni treba ničesar več. Moje življenje je pri kraju, dnevi so mi šteti. Mlad sem še, živel bi še, pa rad bi se vrnil domov. Toda tega ne bom dočakal. — Z Bogom Jože“ . . . Okrenil se je, za trenutek je obstal, se obrnil in še naglo rekel: „Pozdravi našo mater! Nato je odšel. Pucelj ga je spremljal. Jaz pa ga nisem več videl med ujetniki.

Ta dan je bil Sveti večer. Bili smo utrujeni in spanja potrebni, toda zaspati nismo mogli. Tiho, skoraj brez besed smo ležali. Čudne misli so se podile po možganih. Vsakdo je premišljeval, kako je bilo ta večer: doma, med svojci, pri polno obloženi mizi in v zakurjeni sobi.

Vsi smo bili v mislih doma, urejevali smo pastirčke, prižigali svečice na dreveščku in se z otročjim veseljem veselili polnočnice . . . In molili smo vsak zase.

Debele dežne kaple so začele padati po šotorki. Vsi smo bili v strahu. Vedeli smo, da nam najmanjši dež prinese vodo v šotor, ker je bilo vse taborišče eno samo močvirje. (Dalje prihodnjič)

Hrepenenje . . .

Tine

Ko prvi žarek še mi v zori dremlje,
ko škrjanček nad menoj začenja komaj peti,
pa ko mrak v doline že se melje
in mesec bled na nebu ko že sveti,

za vsakim mahom, ko ga s koso režem,
pa za korakom, ki v grudo se pogreza
in s kladivom, ko srpu rez raztežem,
ko k drevju kol zabijam, da zemlja kar se stresa.

In še takrat, ko siromakom dajem v vreče;
ko bratu v sili skušam vlti volje,
ko bitju dragemu prilivam v čašo sreče,
a ko že klonem — upam še, saj bo že bolje . . .

Vselej, povsod in vedno iščem,
ugibam, premišlujem, čakam klice,
da ne preslišim glas — čist, jasen, in odločen:
„Tu smo, → ljudje pravice in resnice . . .!“

Vse bo zopet po starem

Jaroslav Dolar

Ni mogel spati. Bolj je tiščal veke skupaj, bolj je bil buden. Ah, zdajle bo vse zopet po starem. Stojnico bo imel za cerkvijo ob šoli in odjemalcev bo zopet dovolj. Lepo tablo si bo dal napraviti, da se bo v velikih črkah bralo:

Janez Trampuš, mesar in prekajevalec.

Ob obeh straneh table bo naslikano: na eni strani svinjska, na drugi pa telečja glava. Ljudje, ki bodo prihajali od maše, se bodo kar trli okoli njegove stojnice. On pa bo sekal in rezal sveže, rdeče meso. Vse bo zopet po starem.

Odprl je oči. Mesečina je ležala na odejah. Ozrl se je na ženo, ki je spala poleg njega. Tako trudne in težke so bile poteze na njenem obrazu, tako polno je bilo to čelo gub in gubic, da ga je kar zazeblo. Kaj je to tista nekdanj vedno vesela Malči? Kaj je to tista Malči, radi katere so se pretepali fantje devet far naokoli? Komaj pet let je, odkar sta se objela, pa je minilo kakor pol življenja. In kdo je kriv, da je Malči poleg njega zdaj že stara žena? Kdo je kriv?

Saj sprva je šlo vse tako lepo. Klal je prešiče in teleta — komaj dohajal je z delom. — Pa je prišel oni, sam bogve, odkod ga je prineslo, tega Butolna! Pa je postavil gostilno, večjo kot farovž, s hladilnico za meso in še pomočnike je pripeljal s seboj. Konec je bilo njegove gloriije. V klavnici še piščet ni bilo, da bi jih klal. Kdo ne bi začel piti?

In potem je šlo hitro: mesarski koleselj, konj, potem njiva za gmajno, še na streho so mu prišli upniki.

Ampak zdajle bo vse zopet po starem. Zdajle bosta z Malči zopet kakor v starih lepih časih. Zopet bo prijazen z njo. Res je: godrnjav je bil in mnogokrat jo je po nepotrebnem zmerjal. Pa kdo ne bi, če bi ga peklo v srcu kakor je njega. Čisto prav sicer res ni bilo. Opravičiti bi se moral. Seveda se ji bo moral. Takole ji bo povedal: „Veš, Malči, oprosti mi . . .“ Ne, drugače: „Veš, Malči, žal mi je . . .“ ne: „Zdajle, Malči, ko bo vse zopet po starem, ti lahko povem . . .“ Ne to tudi ni nič. No, saj mu bo že kaj na misel prišlo. Kar zdajle bi ji povedal. Do jutra ni, da bi človek čakal.

Sklonil se je nad njo. Globoko je dihala. Prav tiho je zašepetal: „Malči!“ Mirno so se dvigale njene prsi v globokem snu. Ljudje, ki ves dan trdo delajo imajo trdno spanje. Dotaknil se je njenih las in ji šel z roko čez lice. Vzdihnila je in pol zaspano, pol nevoljno vprašala: „Kaj je?“ Začel je: „Malči! Meni je . . . oprosti mi, Malči . . . Saj zdaj bo vse zopet po starem in jaz bom . . . jaz bom tudi po starem.“

Odprla je oči in široko pogledala. „Kaj je s teboj, Janez?“ In postalo mu je nenadoma tako toplo okoli srca. Bal se je, da mu bodo prišle solze v oči. Naslonil se je na njeno ramo in poltiho šepetal: „Zdaj bo vse zopet po starem, po starem.“ Ona pa mu je šla s trdo roko čez lase in ga požala.

*

„Veš, Janez,“ je rekel župan in v zadregi mencial svoj klobuk, „veš nismo mogli.“

„Česa niste mogli?“ Janezu so se tresla kolena.

„Nismo mogli. Saj veš: upravitelj in pa Butolen sta bila proti, pa je njuna obveljala. Upravitelj je rekel, da bi mesarska stojnica kazila šolo. Mi pa se nismo hoteli kregati zavoljo take malenkosti.“

„Saj ste vendar obljubili!“ V Janezovem srcu sta se borila jeza in obup.

Župan se je razsrdil (kaj bi se človek prerekal s takim-le zabitim mesarjem). „Obljubili! Obljubili! Kaj pa je zato? Nismo mogli drugače, če pa kazi šolo.“

V Janezovem srcu se je nekaj pretrgalo. Sključen in star je oddrsal po cesti.

Ptičje zborovanje

Fr. Rojec

Na drevesu ptički zbrali
in so se posvetovali,
kakšne pesmi za naprej
bi človeku peli z vej,
da bi mu po volji bile
in ljubezen mu zbudile
za njih rod, da ga povsod
branil bi nadlog, nezdod.

„Kratke, kratke brez miline,
ker človeku iz nižine
peša čut, oko, uhó,
pamet kratka mu postaja,
ne umé, kaj je lepó,
in zato mu še ugaja,
kar je kratko in lahkotno,
pa če tudi je abotno!“

Stari ptiči zažgoleli
ta nasvet so ter zleteli
pod nebo in daleč proč
v druge kraje, iskajoč
narod zdrav, ki še koraka
po umetnika — junaka
davnih potih kar naprej
v širni svet do skrajnih mej.

Nekaj misli o sodobnem gospodinjstvu

Anica

Duh časa, posebno pa težke gospodarske razmere zahtevajo najtemeljnejše gospodinske izobrazbe, — kajti dobro in pravilno vzdrževano domače ognjišče je še najčvrstejša opora sreči in blagostanju cele družine in je brez dvoma najzdravejši člen največje in najvažnejše družabne enote — države. Gospodinjstvo zahteva priprav in znanja bolj kot vsak drug poklic. Pomislimo samo, da zavisi že od prehrane in reda v hiši zdravje stanovalcev, od varčnosti, razdelitve in načina izvršitve dela pa blagostanje družine in hiše.

Voditi gospodinjstvo po gotovi šabloni je nemogoče, ker tvori vsako gospodinjstvo nekaj lastnega — celoto zase. Gospodinja se mora ravnati po razmerah, ki vladajo v njeni hiši in si razdeliti tudi delo tako, kakor je okoliščinam v katerih živi najbolj primerno. Če je le mogoče, uvedimo v naše gospodinjstvo moderen način opravljanja dela, ki stremi za tem, da se porabi čim manj moči, čim manj časa, čim manj materiala.

To gibanje prihaja iz Amerike. Med in po vojni, ko je žena tako zaposlena, da je mnogo gospodinj klonilo pod težo dela in so se pojavljale takozvane „poklicne bolezni“ (razne živčne bolezni, krčne žile etc.), so začele Amerikanke misliti, kako bi se temu odpomoglo, kako bi se ženi — gospodinja olajšalo prekomerno delo. Uvidele so, da je edina rešitev v temeljiti racionalizaciji gospodinskega dela.

Če hočemo doseči zaželjene uspehe za olajšanje gospodinskega dela, moramo v prvi vrsti delo dobro organizirati in ga izvršiti po gotovem, določenem načrtu. Zato si pametna gospodinja napravi načrt dela že za teden

dni naprej — najbolje ob nedeljskih popoldnevih, ko ima največ časa. S tem si prihrani mnogo sitnosti in neprijetnosti. Kar pogledjmo! Pride nedelja. Treba je svežega perila, a omara je prazna; — prezrla je uvrstiti in določiti dan v tednu za pranje. — Dobro je, da pogleda ob priliki, ko si napravi načrt dela tudi v shrambo, če je zaloga živil in drugih potrebščin zadostna. Kako neprijetno zanjo, če pride pozno iz dela v kuhinjo, da pripravi hitro kosilo. Mudi se ji, a hiteti ne more, ko ji manjka to in ono.

Da troši gospodinja čas in energijo brez potrebe je najčeseje krivo nesmiselno in nepremišljeno opravljanje dela, nepravilna razdelitev hišnih prostorov ter hišne oziroma kuhinjske opreme in orodja — ali pa, da se preveč upoštevajo navade prednic. —

Vsako delo, ki ga imamo izvršiti, moramo premisliti, preudariti in poiskati tisti način, po katerem delo lahko in z najmanjšo porabo moči dobro opravimo. Delo moramo premisliti nepristransko, to je, če je ta postopek dela, ki smo se ga posluževale do sedaj res dober in ne potrebuje nobene izboljšave. — Če pomislimo pota gospodinja, vidimo, kako dela večkrat nepotrebna pota, ki se ji zdijo vsaka zase malenkostna, a če zračunamo skupaj, dobimo več kilometrov dolgo pot, ki jo je napravila čisto brez potrebe in je mogoče ravno to vzrok njeni utrujenosti. — Varovati se moramo vsakega nepotrebne koraka — zato ne hodimo po vsako stvar posebej, ampak skušajmo z enim potom opraviti, kar je največ mogoče. — Tudi notranji prostori naj bodo tako razvrščeni, da ni izgubljeni preveč stopinj. Kuhinja in shramba naj bosta kolikor mogoče blizu kuhinje! Oprava, kakor tudi posoda in orodje, ki ga pri kuhi največkrat rabimo, naj bo blizu štedilnika, tako, da imamo vse takoj pri rokah, kadar rabimo.

Če hočemo, da gre delo dobro od rok, moramo gledati, da imamo posodo dobre kakovosti, dovolj pripravne orodja in se poslužujemo vseh praktičnih pripomočkov, ki si jih nabavimo z malimi stroški in jih uporab-

ljamo v gospodinjstvu za olajšanje dela. Posebno pazljivo obrača moderna gospodinja — gospodinjstvom, ker se dobro zaveda, da ji prihranijo stroji mnogo dela in še več časa. Žal, je mnogo naših „dobrih gospodinj“, ki stroje enostavno ignorirajo, ali pa, kar ni nič bolje, se zadovoljijo z vsem, kar jim nudi kričeča reklama. — namesto, da bi tudi tu stavile svoje zahteve in kupovale samo priznane — dobre stvari, za katere trdka garantira. Sicer je pa danes težko misliti na to, da bi si posameznice nabavile novejšje stroje, ki niso poceni; — pač pa bi to delo kot drugod tudi pri nas lahko sčasoma prevzela „društva kmetskih gospodinj“, ki bi iste proti primerni odškodnini posejevala svojim članicam.

Posebno pazljivo je obračati pri delu na pravilno držo telesa in opravljati delo če le mogoče sede. Ni še dolgo tega, ko so smatrali sedanje pri delu — za višek lenobe. Takih predsodkov danes ni več. In napredna gospodinja ne bo pri likanju, trebljenju zelenjave, lupljenju krompirja, rezanju rezancev i. t. d. več stala, ker ve, da bo delo sede z mnogo manjšo porabo energije prav tako dobro opravila. — Celotno pomivanje posode je mogoče sede prav dobro izvesti. — In to je čisto pravilno, kajti poraba energije znaša pri sedenju le 4%, dočim pri stanju 12%, sklonjenju pa celo 55% več nego pri ležanju. — Važao je torej, da opravljamo delo sede — pri primerni višini in pazimo pri tem na pravilno držo telesa. —

Pri naših visokih mizah zlasti manjše gospodinjje ne bodo mogle likati sede, ker je nerodno — utrudljivo; mogoče pa je to izvesti na likalni deski. Ravnotako bi se tudi pri rezanju rezancev na previsoki mizi ne počutile prijetno, dočim bi prenizka miza ne bila primerna za dela, ki jih opravljamo stoje, ker bi se bilo treba preveč sklanjati. Izborna nam služi za opravljanje dela pri primerni višini mizica, ki jo lahko poljubno zvišamo ali znižamo.

Pri delu moramo paziti tudi na gibe rok in gledati, da si za vsako — tudi najmanjše delo vse tako pripravimo,

da odpade vsako predevanje iz roke v roko, kar znači samo nepotrebno zamudo časa.

Največ dela ima gospodinja s pospravljanjem in snaženjem. S praktično ureditvijo in nabavo opreme, ki ne zahteva posebne nege, s tem, da pazi pri delu na malenkosti (če trebi zelenjavo, razgrne papir, — odpadke spravlja na papir in jih s papirjem vred odstrani ne da bi z njimi onesnažila mizo, tla ali posodo) in „za seboj sproti ugiblje“, si prihrani mnogo utrudljivega pospravljanja. —

Nekaterim je ročnost za praktično ureditev svojega gospodinjstva že prirojena, druge pa si jo pridobijo s tem, da resno mislijo in upoštevajo vse praktične nasvete, ki jih dobe tu ali tam. Nikoli pa ne sme biti gospodinja preveč konservativna! Zastonj so klici modernega deloznanstva pri starejših gospodinjah, a zastonj naj ne bodo pri mlajšem naraščaju — bodočih gospodinjah! — Le na ta način, da se bomo otresele nekaterih predsodkov in starih običajev, ki v marsikaterem oziru preveč izrabijo čas, predvsem pa energijo gospodinjje, se bomo ohranile do pozne starosti zdrave in delazmožne.

— — — — —
Tudi duševno življenje družine je v veliki meri odvisno od žene — gospodinjje. Ona naj ne bo ko sužnja, ki samo streže. Biti mora možu žena svetovalka in tovarišica, otrokom mati družabnica. A kako hoče biti vesela in prijazna, ko je tako zmučena, zdelana in nima nikoli časa. Sitna je. Ali najde razumevanje pri svojih? Nikakor ne in ni čudno, če išče mož družbe izven doma in se ji odtujujejo lastni otroci. —

Zato pa je dolžnost vsake gospodinjje, da si skuša ne radi dela, temveč radi sebe in družine gospodinjstvo tako urediti, da uporabljaja za opravljanje dela čim manj časa, čim manj moči. — Namen tega gibanja je, da ohrani ženo dalje časa krepko in svežo domu in družini, da ni žrtev dela sama, temveč, da delo nekako nadvlada in si najde tudi kako urico, ki jo lahko posveti svoji družini. —

Gospodinjstvo

Snažno perilo. Veliko jih pri tem greši, da mislijo, da je dobro in lepo, da je le vrhnja obleka elegantna, spodaj pa magari umazana in raztrgana.

Če se kam odpravljamo, se moramo dobro umiti povsod, tudi noge. Obleči moramo, če nam je le mogoče, sveže perilo. Vsakokrat se je treba spomniti, če bi se nam pripetila na potu kaka nesreča, tako da bi nas morali preoblačiti drugi. Nikdar ne veš, kaj te čaka!

Kako odpravimo zelo star madež z obleke. Daj bencina v posodo in ga segrevaj, da zavre. Pri tem pa moraš paziti, da ne pride ogenj do njega, da se ti ne vžge. Najboljše je, da postaviš posodo z bencinom na pokrit štedilnik, ker zavre zelo kmalu. V takem vrelem bencinu izperi madež. Nazadnje ga zlikaj in madež je izginil. — Z bencinom lahko odpraviš masten madež tudi iz papirja, kar vem iz lastne skušnje. Polila sem bencin na mastno mesto, pokrila čez z mehkim papirjem po katerem sem likala in masten madež je izginil. — Previdna pa moraš biti tudi pri tem, da ne pride papir v dotiko z ognjem v likalniku, ki se rad vžge, posebno, ker je polit z bencinom.

Če se več oseb češe z enim glavnikom, se kmalu zamaže, zato ga je treba večkrat osnažiti. Namočimo ga v sodovi vodi, potem ga s krtačo močno krtačimo po zobeh in v par minutah je popolnoma čist.

V lavorjih, kjer se umivamo, ali v drugih posodah ne smemo nikdar pustiti umazane vode, ker se napravi tam, do kamor sega voda, umazan rob in ker spravi tudi vsakega v slabo voljo, če mora za drugimi odnašati vodo.

A. K.

Shramba za živila. Gospodinja posvečaj veliko pažnjo na shrambo za živila, da se ne pokvarijo. Gnailoba in plesen uničuje naša živila. Vlažen in topel prostor pa je sedež tem boleznim. Zato naj bo shramba za živila suha, hladna, zračna. Vsako pozno poletje shrambo prebeli in razkuži z žvepljanjem. Če je le možno, naj bo shramba

na severni strani, nikakor pa ne na južni. Okno naj bo zamreženo in zastrto, da je shramba temna. V hladnih jutranjih urah prezračí! Stene naj bodo beljene, police gibljive in ne pleskane. Na stropu naj bodo kljuge za meso in za vrečice, v katerih hraniš zdravilne rastline. Ne razpostavljal nič po tleh, oskrbi si dovolj polic. Tla naj bodo vedno snažna. Vsako reč imej na določenem mestu in v največji snagi. Iz vsakega kotička tvoje shrambe naj zveni pregovor: „Red in snaga k zdravju pomaga!“ *Metka*

Domača lekarna

Za razpokane roke je dober limonin sok, z njim namaži roke. Lahko pa tudi namažeš čez noč s čistim glicerinom ali vazelinom.

Razpokane ustnice namaži s čistim jelenjim lojem. Nikar pa nikdar ne slini razpokanih ustnic.

Če si hripava vzemi nastrgan hren s sladkorjem.

Proti nahodu dobro služijo mlačne, solne nosne kopeli. To mlačno raztopino deni v lonček in vsrkaj v nosnici. *Metka*

Kuhinja

Juha pire z ocvrtim kruhom. Krompir olupí, operi in skuhaj. Naredi iz dveh žlic masti in treh žlic moke blede rumeno prežganje. Kuhano prekajeno svinjino zreži na male kocke. Ko je krompir kuhan, ga odceni, stlači, zlij isti krop nazaj in še zali z vrelo vodo. Dodaj prežganje, zrezano svinjino, osoli po okusu, prevri in zlij juho na ocvrt kruh in daj na mizo.

Ocvrt kruh. Kruh zreži na kocke, jih pomoči v raztepenem jajcu in ocvri na razbeljeni masti.

Fižolova omaka. Skuhaj fižol v zrnju. Naredi lepo rumeno prežganje iz masti, čebule in moke, zarumenelemu dodaj seseklan peteršilj, okisi in prideni kuhanemu fižolu. Dodaj tudi listič lorberja, ki ga pa vzameš ven, predno daš na mizo.

Organizacija

Tovariš † Vladko Dogša

Pretekli mesec je v Središču ob Dravi preminul tov. Vladko Dogša. V najlepših letih, sredi ustvarjanja in dela, je sklenil račun s svojim zemeljskim življenjem, zapustil svoje domače, svoje tovariše in tovarišice iz kmetskega mladinskega gibanja ter prelepo pokrajino ob Dravi, ki jo je tako neizmerno ljubil. Pokojnik je bil dolga leta agilni član tamošnjega „Društva kmetских fantov in deklet“ ter sploh zvest pristaš in delavec v našem mladinskem gibanju; svoje razpoložljive moči je ob vsaki priliki plodonosno nalagal za procvit in utrditev kmetске misli in kmetскеga gibanja. S tem svojim nesebičnim in požrtvovalnim delom si je pridobil vsa srca svojih tovarišic in tovarišev.

Vidno njegovo delo je bilo povsod čislano, in ni ga bilo v Središču, ki bi tovariša Vladka zaradi njegovega dela ne vzljubil. Tovariši in tovarišice niso mogli verjeti, da jih je tako naglo za zmiraj zapustil, brez slovesa, brez tovariške besede, ko da se je v pokojnem tovarišu nenadoma nekaj pretrgalo. Poln mladostnega ognja, poln mladostnih moči je nenadoma končal svojo življenjsko pot. Sredi snovanja za bodočnost, je legla na njegovo dušo težka misel in jedek dvom, ki mu ni mogel odoleti.

Njegova zadnja pot, ki so ga spremili domači in številni tovariši in tovarišice, je pričala, kako težko je bilo poslednje slovo.

Lahka mu bodi gruda rodna, ki jo je v svojem življenju tako brezmejno ljubil!

Naš prvi dekliški tečaj

Tudi našim dekletom, ki se zlasti poslednji čas zelo aktivno udeležujejo v kmetsko-mladinskem gibanju, je naloženih premnogo nalog. Poleg strogo gospodarskih vprašanj, ki se tičejo v prvi vrsti naših fantov, je nebroj drugih, ki se na prvi mah zdijo malo pomembna, so pa vendar za uspešen razvoj ter ozdravljenje razmer na podeželju prvenstvenega pomena. Od domačega kmetškega ognjišča, gospodinjstva, nege in vzgoje otrok, higijene pa do zdravega razvoja domačnosti in kmetске prikupnosti je sto in sto reči, ki se predvsem tičejo naših deklet. Od osnovne šole, ki človeka pravzaprav privede na pot vzgoje in izobrazbe pa do izobrazbe, ki je potrebna, da zamorejo naša dekleta uspešno vršiti svoje naloge, je dolga pot. In mnogo volje, truda in požrtvovalnosti je treba, da si človek pridobi take in za svoje življenje zadostne izobrazbe. V to svrhu so potrebni različni tečaji, ki močno pospešijo sam izobrazbo vsakega posameznika in posameznice.

Udeleženke „Zvezinega“ dekliškega tečaja s predsednikom tov. Ivanom Kronovškom in tajnikom tov. Vlado Kreftom.

Po svojem kulturno-prosvetnem programu prireja naša „Zveza kmetških fantov in deklet“ take tečaje, ki so namenjeni v gori navedene svrhe. Dosedanji fantovski tečaji so pričali, da je tovrstno „Zvezino“ delo velikega pomena za vse naše kmetsko-mladinsko gibanje. Od fantovskih tečajev do dekliških pa je en sam korak. Pogumno in z razumevanjem potreb naših deklet je „Zveza“ storila ta korak. V dneh od 3.—10. januarja je priredila prvi dekliški tečaj, ki je uspel nad vse pričakovanje. Inicijativnemu delu „Zveze“ so se številno odzvala naša dekleta iz „Društev kmetških fantov in deklet“, pa tudi od drugod, kjer društev še ni; odziv je bil tolik, da je bila „Zveza“ v nemajhni zadregi, ki pa se je rešila v splošno zadovoljstvo naših deklet. Že sam ta odziv, ki nekako dokazuje željo naših deklet po izobrazbi, je lep uspeh.

Tečaja, ki ga je ob prisotnosti mnogih predavateljev, zastopnikov banske uprave in večih kulturnih organizacij ter prijateljev kmetske mladine otvoril s pozdravnim nagovorom „Zvezin“ predsednik tov. Ivan Kronovšek, se je udeleževalo 41 deklet, večinoma članic naših društev. Že sama otvoritev tečaja je bila lepa manifestacija neomajne volje in želja po duševni izobrazbi. Tem bolj pa se je ta volja uveljavljala skozi ves teden, ki so se dan za dnem vršila številna predavanja. V tem pogledu so tovarišice tečajnice pokazale vso ljubezen, ki jo goje do našega mladega pokreta, vso ljubezen, ki v svoji nesebičnosti ustvarja slovenskemu kmetskemu ljudstvu lepšo bodočnost. Ni malenkost dan za dnem po deset ali še več ur dnevno poslušati predavanja, beležiti jedra predavanj ter si vse to za zmiraj vtisniti v glavo in srce. Toda tovarišice tečajnice se tega niso strašile; vzorno so vztrajale sebi in svojemu kmetsko-mladinskemu gibanju v korist.

Malo je teden dni, a za ukaželjnega dovolj. Tovarišice so zato tečaju posvečale vso svojo pažnjo, da ne zamude tako najmanjše prilike in znanja, ki ga je nudil „Zvezin“ tečaj. Številna predavanja, ki so jih mnogi predavatelji podajali temeljito in z razumevanjem, so bila v glavnem razdeljena v troje skupin, v strokovno-gospodinjstva, v idejno-kmetska ter v organizatorična predavanja. V vseh predavanjih je bilo osredotočenega mnogo pouka in duševnega bogastva, ki je bilo plodonosno naloženo in ki ga bodo naša vrla dekleta z razumevanjem uporabila na svojih domovih ter ga tudi razširila med druga naša dekleta, ki se tečaja niso udeležila.

Poleg samih predavanj so tov. tečajnice obiskale ter si ogledale različne gospodinjstva in gospodarske ter kulturne ustanove, dramo, opero in kino. Napravile so tudi lep izlet v Beričevo, kjer so obiskale tamošnje tovariško društvo ter si ogledale gradeči se kmetsko-mladinski dom.

Le prehitro so minili dnevi tečaja; njega zaključek je to potrdil. „Lepo navado imamo Slovenci, ko prirejamo po končanem delu „likof“, je tovariš Kronovšek otvoril poslovilni večer, ki so se ga poleg vseh tovarišic udeležili številni prijatelji. Vsem predavateljem in raznim ustanovam, ki so kakorkoli pripomogle k tečaju, se je iskreno zahvalil. Tov. tečajnicam pa je želel, da tečaj z njih voljo in delom obrodi čim bogatejših sadov. V imenu tečajnic sta se tov. Marica Horvatič iz Krške vasi in tov. Rozi Ocvirkova iz Sv. Jurija ob Taboru iskreno zahvalile prav vsem, zlasti tov. Ivanu Kronovšku ter tovarišu Vlado Kreftu, ki je vzorno vodil tečaj. Obenem pa sta zagotovili, da se bodo vse tečajnice z vnemo in ljubeznijo oklenile poslanstva, ki je naloženo naši kmetski ženi za lepšo bodočnost kmetskega stanu.

Iz Zveze kmetskih fantov in deklet

Opozarjamo vsa tov. društva, da pazijo na vsebino okrožnic, ker smo opazili, da se ne ravna po navodilih Zvezin okrožnic, kar napravi tajništvu mnogo nepotrebnega dela.

Vsa ona društva, ki še niso plačala svojih zaostankov iz prejšnjega leta, prosimo, da nam vse dolžne zneske takoj poravnajo.

Ker se vršijo vsako nedeljo občni zbori pri naših društvi, kakor tudi mladinska zborovanja, je neobhodno potrebno, da nas vsako društvo najmanj 14 dni prej obvesti o izvršitvi občnega zbor ali zborovanja, ker v nasprotnem slučaju nam je težko poslati delegata, kar ni ne v interesu društva, ne Zveze.

V najkrajšem času dobi zopet Zveza društvene znake. Vsa ona društva, ki želijo znake, naj pišejo tajništvu, po položnici pa morajo nakazati Zvezi najmanj polovico zneska naprej. Znaki stanejo Din 5.— komad. Če katero društvo n. pr. naroči 20 znakov, mora vnaprej nakazati Din 50.—, ker vseh 20 znakov stane Din 100.—. V slučaju, da bo katero društvo samo naročilo znake, pa ne bo poslalo vsaj polovico zneska, ne bo sprejelo znakov!

Če katera društva nimajo Zvezin položnic za nakazilo denarja, naj zahtevajo od Zveze, da jim iste takoj pošlje.

Mnoga društva še do danes niso naročila društvenih legitimacij, ki stanejo Din 3.— za komad. Vsakemu članu pripadeta znak in legitimacija.

Vsa društva bodo prejela tri tiskovine, in sicer: »Temeljni list«, »Letno poročilo« in »Poročilo o občnem zboru«. Vse tri tiskovine se mora natančno izpolniti. Vrniti jih je Zveznemu tajništvu najkasneje v 7 dneh po občnem zboru!

Z odlokom ministerstva prosvete z dne 10. februarja 1933 leta, št. 4.251 je ministerstvo dovolilo vsem Društvom kmetskih fantov in deklet znižanje takse pri prireditvah diletantsko-umetniškega značaja na 10%, za celo leto 1933.

Vsa ona društva, ki bi se rada poslužila te ugodnosti, morajo poravnati članarino Zvezi, ki znaša Din 2.— od vsakega člana. Ko izpolnijo ta pogoji, bodo takoj prejela izkaznico, na podlagi katere imajo pravico do 10% takse.

Ob koncu še enkrat opozarjamo, vse tov. odbore, da se točno ravna po navodilih Zveze, naj si bodo priobčena v »Grudi«, v »Kmetsem« listu ali pa v okrožnicah.

Zmagovita naša organizacija

Tesno odmerjeni prostor v »Grudi« nam onemogoča trenutno, dokler se obseg »Grude« ponovno ne razširi, objavljanje daljših in izčrpnih poročil o organizacijskem udeleževanju našega pokreta. Zato prosimo vsa tov. društva, da nam ta trenutni nedostatek oprostijo. Skušali smo si pomoči na ta način, da se vsa poročila izčrpno in obširno objavljajo v »Kmetsem listu« pod zaglavjem »Mladina«. Toda tudi tu postaja prostor že tesen in tega smo pravzaprav veseli, kajti to je znak, da je naša organizacija zmagovita na vseh koncih in krajih. Povsod se ustanavljajo številna nova »Društva kmetskih fantov in deklet« in razumljivo je, da so tudi tozadevna poročila vsak dan številnejša. Skoro da bi že naše mladinsko gibanje potrebovalo svoj tednik, ki je seveda tudi naš cilj v bližnji bodočnosti. Kot že rečeno, ni mogoče obširno poročati o organizacijskem delu, ki je bilo zlasti intenzivno glede ustanavljanja oz. pripravljanja novih društev. Vsa tozadevna poročila je obširno prinašal »Kmetški list«, ki ga itak ima vsako društvo. Poleg tega pa so v teh dneh pričeli pri vseh društvi redni oz. ustanovni občni zbori, ki so nekaka bilanca dela posameznih društev. Poročila o letnih občnih zbora pa bomo prinesli obširno v naslednjih št. »Grude«. Zato pozivamo društvene dopisnike, da ne pozabijo poslati »Grudi« dopisov in poročil o občnih zbora.

V kratki dobi dobrih 2 mesecev se je število naših društev silno pomnožilo. »Zvezin« organizacijski odsek dela z vso paro in uspehi so znatni. Naša kmetska mladina se je pričela dramiti na vseh koncih in krajih, kmetska misel je danes objela najširši krog slov. kmetske mladine, kar pomeni njeno popolno zmago. Vse to silno vrenje in dviganje kmetske misli in kmetske zavesti je najbolj zdrav pojav v živ-

ljenju slovenskega naroda. Potrebno pa je, da se to vrenje nekako uredi. Organizacija je potrebna. Nalogo te organizacije si je naša „Zveza“ naredila z vsem razumevanjem, kajti probujajoča kmetska mladina hoče svoja društva, „Društva kmetijskih fantov in deklet“, v tej želji ji pomaga „Zveza“ kar je v njenih močeh le mogoče.

Pripravljalni odbori „Društev kmetijskih fantov in deklet“ v Olimpiji, Drnovem pri Krškem, Ljubečni pri Celju, Šinkovem turnu, Novi vasi na Blokah, Družmirju pri Sošanju, Ponikvah na Dol., Zapotoku, Osolniku, Golem - Škrilju, Dragi pri Stični in drugod se marljivo pripravljajo na ustanovne občne zборе, ki se bodo povsod vršili v kratkem. Poleg tega pa se drugod taki pripravljali odbori šele snujejo, tako da bo imelo naše gibanje na spomlad do sto organiziranih edinic.

To je zmaga naše kmetijske misli in naše organizacije. Tovarišice in tovariši vztrajajte in pogumno naprej, vse za „Staro pravdo“ in našo zmago!

Uspešno dramatsko/udejstvanje

V poletni dobi so naša „Društva kmetijskih fantov in deklet“ prirejala številne tekme koscev in žanjic. Zimska doba pa je v društvenem udejstvanju bogata na različnih tečajih, sestankih in splošni duševni izobrazbi. Zlasti pa je opaziti, da so se društva lotila z največjo vnemo in razumevanjem dramatičnega udejstvanja. Mnoga društva, tako zlasti društva v Škofji vasi pri Celju, Leskovcu pri Krškem, Ljubečni pri Celju, Orli vasi, Tomišlju pod Krimom, Sv. Juriju ob j. žel., Sv. Juriju ob Ščavnici, Gornjihah so vprizorila nešteto dramatskih del s prav dobrim uspehom. Člani in članice posameznih društev so se tovrstnega kulturnega udejstvanja lotili z veliko vnemo in ljubeznijo. In uspehi niso izostali. Je sicer to udejstvanje zaenkrat pre-

cej otežkočeno, ker društva nimajo svojih domov z odri. Toda tudi temu se bo v doglednem času odpravilo, zakaj naše delo je prežeto z vero ter gre proti cilju, da si vsako društvo polagoma zgradi svoj lastni mladinski kmetijski dom. K uresničenju te misli je že pristopilo agilno „Društvo kmetijskih fantov in deklet“ v Beričevem, ki si gradi svoj lastni dom, kajti glavno je, da imajo naše organizacije tudi svojo lastno streho, kjer jim je omogočeno kar najširše udejstvanje.

Letošnje živahno dramatično udejstvanje naših društev je lep dokaz, da se naša kmetska mladina zdravo in plodonosno izživlja v kulturnem delu, ki vzgaja in izobražuje.

Vsa društva, ki se dramatično udejstvujejo, opozarjamo na to, da se je v okviru „Zveze“ osnoval poseben Dramatski odsek, ki mu načeluje tov. Vlado Kreft. Društva naj se v dramatskih zadevah obračajo le na ta odsek.

Naši prvi kmetijski smučarji

Pogrešna je misel, da je smučanje nekak privilegij meščanov. Ta zdravi in lep sport je danes osvojil vse sloje in ne bilo bi prav, da bi bila kmetska mladina poslednja, ki bi se ga lotila. Toda ta bojazen je odveč. Letošnjo zimo se je že organizirala tudi naša kmetijsko-mladinska smučarska armada, „Društvo kmetijskih fantov in deklet“ v Novi vasi na Blokah je pričelo intenzivno smučarsko udejstvanje. Smučarski odsek z nad 40 člani je celo vodil pripravljala dela za veliko tekmo kmetijskih smučarjev na Blokah. Toda snega je zmanjkalo. Škoda!

Poleg iniciativnega smučarskega odseka na Blokah so se smučarski armadi priključila tudi mlada društva v Zapotoku, Osolniku in Golem. Tako se je v kratkem času organizirala lepa smučarska armada od Velikih Lašč pa do Blok! Gotovo je, da kmetska mladina na Gorenjskem ne bo zaostala. Naše po-

stojanke v Lescah, Bohinjski Bistrici in Ratečah na plan!

Pri „Zvezi“ se je osnoval Smučarski odsek, ki mu načeluje tovariš dr. Janže Novak. Odsek je že za to zimo pripravljaj smučarsko tekmo za prvenstvo „Zveze“, toda brez snega se tega ne da napraviti.

Prav je, da se je naša kmetska mladina lotila tudi tega sporta. „Gruda“ bo zato odslej posvečala tem sportni panogi kar največjo pažnjo ter uvedla v svojih zaglavljih teoretičen smučarski pouk ter druge praktične smučarske nasvete.

Sv. Jurij ob Taboru. V nedeljo, dne 12. februarja sta se poročila v Kapli naša tov. Slavka Apatova s tov. Stanetom Jančigajem učiteljem v Sevnici. Oba sta bila so-ustanovitelja našega Društva kmet fantov in deklet. Upamo, da nam ostaneta tudi nadalje naklonjena.

Novoporočencema želimo mnogo veselih in srečnih dni!

Kulturni obzornik

Naš „Kulturni obzornik“. Širokemu krogu čitateljev ni „Gruda“ samo v zabavo, temveč jim služi tudi kot priročno sredstvo za samoizobrazbo ter spoznavanje našega kulturnega življenja in vseh njegovih pojavov. „Gruda“ je zato občestvu svojih čitateljev pomemben kulturni činitelj in posrednik. Temu svojemu kulturnemu poslanstvu hoče „Gruda“ tudi v bodoče služiti v največji meri, zlasti že zato, ker ji je naloženo, da v celokupno naše kulturno življenje prinaša kulturni delež in delo kmetsko-delavskega mladinskega gibanja. Vprav ta dvojna kulturna dolžnost — na eni strani dolžnost do kmetsko-mladinskega gibanja ter občestva čitateljev sploh, na drugi pa dolžnost, da kulturno ustvarjanje mladega kmetskega rodu vstavlja v zgradbo narodne kulture — je velika skrb in obenem cilj, ki ga bo „Gruda“ tudi posihmal skušala čimbolj uresničiti.

O tem svojem delu pa mora biti „Gruda“ s svojega kulturnega stališča, ki je po samo po sebi vključeno v kulturno stališče kmetsko-delavskega mla-

dinskega gibanja, kritična do vseh pojavov in dogodkov v našem kulturnem življenju. Pravtako pa mora biti v naših kulturnih dogodkih informativna za vse naše čitatelje. V ta namen uvajamo v „Grudi“ Kulturni obzornik, v katerem bomo beležili drobne zanimivosti iz našega kulturnega življenja, zlasti pa naše čitatelje opozarjali na mnoge izišle knjige, v katerih bomo na tem mestu informativno in kritično razpravljali. Kot opozarjamo na to zaglavje vse naše čitatelje, tako prosimo tudi vse knjižne družbe in izdajateljstva, da nam svoja knjižna izdavanja pošiljajo v oceno, kajti tudi „Grudina“ informativna in kritična beležka bo zlasti za razširitev knjige na našem podeželju merodajna v nemajhni meri!

Uredništvo.

Knjižna poročila

Dr. Živan Markovič: Sreske bolnice je drobna knjižica, izšla v Zagrebu, ki obravnava pereče socialno vprašanje osnovanja okrajnih bolnic. Načrt za take bolnice je v knjižici vestno in strokovno izdelan in zasluži priznanje.

Ivan Podlesnik: Spomini iz Ljubljane. (I. del, 138 str. Samoza-ložba.) — V naši književnosti imamo že precej knjig, kjer posamezni avtorji popisujejo svoje spomine. Večinoma pa so to spomini iz političnega življenja in se tičejo bolj oseb kot pa politične zgodovine same. Marsikdo bo zato z zanimanjem vzel v roke Podlesnikove spomine, ki prikazujejo v zaključenem okviru polpreteklo dobo političnega in kulturnega življenja ljubljanskega malomeščanstva in slovenskega malomeščanstva sploh, to je, takozvane „fine“ družbe, kateri se iz ust cedijo lepe fraze o narodu, kulturi itd., ki pa je v bistvu smešno omejena, daleč od naroda in njegove kulture ter zelo rada proda svoje prepričanje za „skledo leče“. To družbo rišejo „Spomini iz Ljubljane“ prav živo ter značilno prikazujejo celo vrsto ljubljanskih tipov, malih ljudi in „narodnih dam“. Zanimiva knjiga.

— ž —

Kmetijski žepni koledar 1933.

Naša Kmetijska tiskovna zadruga, ki izdaja tudi vsakoletne knjige Kmetijske Maticice, je izdala za leto 1933. priročen in ličen žepni koledarček. Vsebina koledarčka je zelo bogata in pestra; poleg krajših strokovnih člankov, je koledarček važen za vsakega kmetskega gospo-

darja radi praktičnih nasvetov in navodil. Koledarček, ki se naroča pri Kmetijski tiskovni zadrugi v Ljubljani, Kolodvorska 7. za 10 Din, najtoplejše priporočamo. Dolžnost slehernega našega kmetskega pokretaša pa je, da si ta koledarček nabavi in s tem podpre svoj lastni tisk.

Lojzka J.: Tvoje „korajže“ sem vesel, zlasti še, ker je poslani prispevek precej dober. Ob priliki ga nekoliko pripravljenega priobčim. Pisati znaš prav dobro, tudi zajemaš posrečene motive. Pričakujem še nadaljnjih prispevkov. Pozdravljena!

Mirko M-1: To pot se ti pesmi niso posebno „posrečile“. Ostani rajši pri narodnih motivih ter nikar ne hodi iskat poezijo v Saharsko puščavo. Naša slovenska zemlja je lepa: iz nje zajemaj lepoto! — Oglasi se še kaj!

Andrej J-s: Vaše pesmi so preveč osebnega značaja, zato tudi čitatelja ne morejo ogreti in prepričati. Tudi so sila sentimentalne, ko da ne vidite v življenju ničesar lepega, zdravega in naravnega, temveč samo žalost; preveč črnogledi ste. Srčne in duševne radosti in zdravja — pa bo mogoče šlo. Sicer pa pomnite: pesnika ni mogoče napraviti, rojen mora biti, kajti pesnikovanje ni obrt, ki se je kdorkoli priučil.

F. B-n, Šenčur: Uredništvo je že čestokrat premišljevalo o „krojni prilogi“. Dasi je ta res potrebna, je vendar ta načrt težko izvesti radi — gmotnih težkoč. Ščasoma bo pa gotovo tudi ta načrt uresničen. — Mogoče nam v doglednem času pošljete krajši članek, kjer bi obravnavali vprašanje

barvanja velikonočnih pirhov. V 4. številki, ki izide pred Vel. nočjo, bi bila ta stvar zelo umestna. V nadi, da se prošnji odzovete, bodite pozdravljeni!

Jožef Z-a, Vojnik: Vaš prispevek oddali našemu glasbenemu referentu, ki Vam bo tozadevno še poročal.

France B-č, Stara vas: Vse dobre ugankarske prispevke gotovo priobčimo. Pošljite, da bo mogoče presoditi; v naprej Vam pa ne moremo obljubiti.

Ivan S-r: Tvojega prispevka sem bil vesel; dober je. Le nekateré ostrine, ki bi jih bilo mogoče napak razumeti, sem popravil. Članek seveda priobčim. Pričakujem še nadaljnjih prispevkov. Pozdravljen!

Marica: Misli v posameznih prispevkih so dobre, le nekoliko preveč razvlečene, tako da se jedro nekako izgubi. Nekaj ob priliki priobčim! Pozdravljena!

Anica L-e, Domžale: Ta prvi poskus se ni posrečil. Še piši! Če je kaj talenta, se boš še napravila! Zaenkrat še ni mogoče presoditi!

2. št. „Grude“ je zavrlo tehničnih ovir nekoliko zakasnela. Vse čitatelje prosimo, da nam to blagohotno oprostijo. 3. št. izide v mesecu marcu, nadaljnje št. pa bodo izhajale redno vsakega 10. v mesecu.

Rešitve ugank iz 11/12 št.

Uganke iz 11/12 št. je rešilo mnogo naših naročnikov in naročnic; žreb je določil nagrado naslednjima: Turk Matildi, Trnava-Gomilsko in Soštrek, Sv. Lovrenc na Drav. polju.

Za našo jubilejno križanko je vladalo silno zanimanje, kar so zlasti dokazale številne rešitve, ki jih je sprejelo uredništvo. Izmed 262 vposlanih rešitev pa je le 40 pravih. Res je bila križanka nekoliko težja, vendar pa nismo pričakovali, da bo delala reševalcem tolike preglavice; prav te pa morajo biti vzpodbuda vsem reševalcem pri njih nadaljnjem udeleževanju v našem ugankarskem kotičku.

Izmed 40 tekmovalcev, ki so seveda izpolnili vse pogoje našega ugankarskega natečaja, je žreb določil nagrade naslednjim: 1. Stepišnik Francka, Trnava; 2. Kmetško bralno društvo, Vučja vas; 3. Birčič Pavla, Stara Vrhnika 49; 4. Jalen Vinko, Rateče na Gor.; 5. Zabukošek Zora, Slivnica pri Mar.; 6. Mikelj Jožef, Češnjica 20; 7. Clzej Ivan, Št. Rupert; 8. Cuderman Ognjeslav, Tupališče; 9. Podpečan Maks, Ljubno ob Savinji in 10. Babšek Matija, Stepanja vas.

Izžrebanim smo te dni razposlali nagrade ter upamo, da jih bodo vsi veselili. Nadejamo se, da v tem veselju ne bodo pozabili na »Grudo«, jo povsod širili, priporočali ter ji pridobivali novih naročnikov.

Rešitev jubilejne križanke iz 1. št.

Vodoravno:

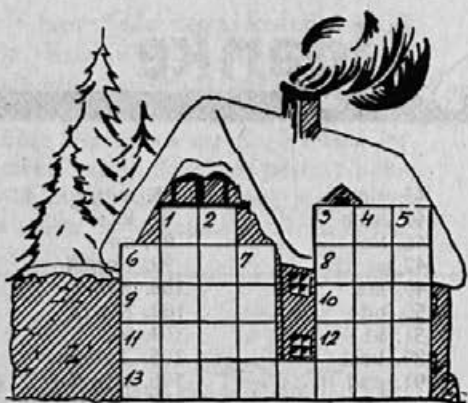
1. Lokrum	60. svet
6. Matija Gubec	61. Mate
15. naduha	63. vam
20. Sirlja	66. žal
22. Alemani	67. en
23. ekonom	68. so
25. Ub	69. Om
27. Salona	71. ne
29. Alena,	72. kis
30. Apatin	73. bar
31. Ig	75. Alan
32. bor	77. Borneo
34. lavina	83. Morača
52. naj	36. Ind
54. ton	37. Erivan
55. Adam	38. Ave
57. Dora	39. Lješ
58. orač	41. nočete
59. Samo	42. Stenar

43. slon	95. satira
44. kum	97. kar
46. kot	98. on
47. ar	99. Norman
49. me	100. Samos
50. od	102. Kitera
51. kl	104. kl
89. kost	105. Tolmin
91. gad	106. strupen
92. čistim	108. Kanada
93. MOL (Mesta Občlina Ljubljana)	110. antena
	111. Jugoslavija
	112. Alaska

Navpično:

1. Ljubljana	56. mat
2. k. s.	57. dam
3. ris	60. Sveta gora
4. Ural	62. elektrika
5. Milan	64. kos
6. Manič	65. rob
7. ta	68. sin
8. Ila	70. mak
9. jell	72. kad
10. amens	74. Rok
11. Gand	76. lan
12. Una	77. birma
13. bi	78. osmi
14. cepln	79. Rtanj
15. notar	80. Nin
16. Anin	81. em
17. Don	82. Romul
18. Um	84. os
19. Argentina	85. rak
21. Jovo	86. Atika
24. kava	87. čita
26. boj	88. arena
28. Ane	90. sak
30. are	92. čoln
31. Ivo	93. Mars
33. rek	94. lopa
35. at	96. Aral
37. et	99. Noe
38. alt	100. sto
40. Šum	101. sev
43. sod	103. Ada
45. meč	105. tt
46. kor	106. S. G. (Simon Gregorčič),
48. Radovan	107. ni
51. Korotan	109. as
53. jarem	
54. Tomaž	

Za pravilne rešitve ugank iz te številke razpisujemo tri nagrade v obliki lepih leposlovnih knjig. Nihče naj ne zamudi ugodne prilike! Rešitve je poslati najkasneje do 10. marca.

1. Križanka „Zima“

(Vladimir Puc)

Vodoravno: 1. kratica za dolžinsko mero, 3. potočna žival, 6. trdnjava v Dalmaciji, 8. moško ime, 9. železniška postaja na progi Pragersko - Maribor, 10. kesanje, 11. števnik, 12. sklon od „Ana“, 13. gora v triglavskem pogorju.

Navpično: 1. nasprotno od „stara“, 2. mikaven, 3. del suknje, 4. grška prestolnica, 5. kmetijski delavec, 6. voditelj krščanskih socijalistov v Sloveniji, 7. uskoška trdnjava v Hrvatskem Primorju.

2. Magični kvadrati

(Vladimir Puc)

I.

1	2	3	4
P	U	S	T
2			
U			
3			
S			
4			
T			

II.

1	2	3	4
	P		
2	P	U	S
3		S	
4		T	

III.

1	2	3	4
		P	
2		U	
3	P	U	S
4		T	

IV.

1	2	3	4
			P
2			U
3			S
4	P	U	S

I. Navpično in vodoravno:

1. —
2. del glave,
3. nasprotno od „mlad“,
4. reka v Zetski banovini.

II. Navpično in vodoravno:

1. rešitev (srbohrvatsko),
2. —
3. vahabitski emirat v Arabiji,
4. med.

III. Navpično in vodoravno:

1. vetrič,
2. reka v Mandžuriji,
3. —
4. zaliv (mesto) na zapadni grški obali.

IV. Navpično in vodoravno:

1. vodopad,
2. sklon od „leto“,
3. sveta gora v Grčiji,
4. —

LAP ANTON

trgovski vrtnar, KAMNIK
podružnica, Kranj

Vam dobavi nagrobne vence, trakove z napisi, sveže in umetne šopke ter vsakovrstne vrtnice. Izvršujem vsa obdelovanja vrtov po lastnih in po danih načrtih.

ZOBNI ATELJE

Dentist

Koblar Adolf

Ljubljana, Poljanska c. 12

Ordinira od 8—12 in 2—6 ure.

Po dogovoru tudi izven teh ur. Ob sobotah se ordinira le do 4. ure.

Novo otvorena

Brezalkoholna restavracija

Pri Jugoslovaneu

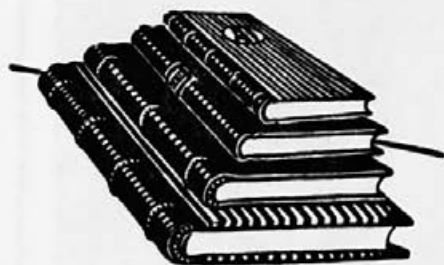
vsakovrstne brezalkoholne pijače in vedno gorka in mrzla jedila. Solidna postrežba

Se priporoča

Ivan Marija Kanjč

Ljubljana, Št. Peterski most

Polakova hiša.

Priporočam svojo z najmodernejšimi stroji opremljeno

knjigoveznicu in črtalnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigoveško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,

knjigoveznica in črtalnica trg. knjig

Ljubljana,

Florjanska ulica šte. 14

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun šte. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATNAR

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

**KMETSKI
HRANILNI IN POSOJILNI DOM
V LJUBLJANI**

reg. zadruga z neomejeno zavezo

TAVČARJEVA (SODNA) UL. I.

Telefon št. 2847. — Rač. poš. hran. št. 14.257. — Brzoiavi: „Kmetki dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po $5\frac{1}{2}\%$, pri tromesečni odpovedi po $6\frac{1}{2}\%$, večje stalne vloge po dogovoru.

Stanje vlog:

Din 35.000.000.-.

Rezervni zaklad:

Din 1.100.000.-.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12 $\frac{1}{2}$,
in od 3.—4 $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12 $\frac{1}{2}$ ure.

